This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

MENA

DE

R

Pe

M

61608

M57f

R

LIBER DE RATIONE PERMISCENDI MEDICAMENTA, QVÆ paſſim medicis veniunt in vſum, dum morbis medentur.

NVNC PRIMVM NAtus Autore Fernando Mena doctore & profeſſore Complutenſis ſcholæ.

COMPLVTI,

Ex officina Ioannis Brocarij.

1555.

646-03
R
M 57 f.

Quid hic libellus contineat præſens pagina reddet perſpicuum.

De ſyrupis, & eorum parandorum ratione.

De pharmacis expurgantibus, & eorum cō poſitione.

De embrochis.

De inſeſsibus.

De fomentis, & epithematis.

De vnguentis, ceratis, & emplaſtris.

De peſsis, glandibus, & clyſteribus.

De gargariſmis, dentifricijs, odoramētis, & alijs id genus.

De antidotis.

De menſuris, tum Romanis, tum Græcis.

De ponderibus Romanis, & Græcis, ac Arabibus.

De notis eorundem.

Clariſſimo pariter ac perquã colẽdo ac ſingulari viro D. Hieronymo de Biueros Abbati Berlangẽſi, chariſſimo patrono ſuo Fernandus Mena.

S. P.

COGITANTI mihi naturæ dotes plurimas, & perquàm diu memoria repetenti, vir clariſſime, et ob egregias tuas virtutes perquàm colende, inter cæteras ſentẽtia illa potiſsima viſa eſt, cũctisq; reipublicæ amantiſsimis eſſe oppido q̃ inculcata: quæ omnes homines, non ſolum ſibi ipſis natos eſſe occinit, atq; procla-

mat, verùm etiã de patria & reliquis ciuibus, atq; adhuc eiuſdem legis cõſortibus debere eſſe quenq; bene meritum vocaliſsimis interdum orationibus exhortatur. Nam vt prætere am feras ipſas, & reliqua quàm plurima animantia rationis expertia, quæ naturæ impetu ducta, propriæ ſoboli vſqueadeo indulgent, & in eorũ cuſtodiam ſunt propenſa, vt ſponte oblata pericula ſubire non pertimeſcãt, quãdo aliter natis conſultum eſſe non poteſt: de cognati generis animantibus & idem propè domicilium accolentibus quid referam? Quis non mirabitur, ac ſtupebit, mutuam quandã animalium ſocietatem & à primis incunabulis initam amicitiam: qui ea ad vnicum locum confugere, & in aciẽ

quan-

quandam circumagi miro etiam ordi ne conſpexerit: tunc præcipuè, quum inſidiãtium telis, aut ferarum alienigenarum truci odio ſeſe, aut gregis ali quodpiam peti perſentiſcunt? Magnus profectò eſt natura ipſa alioqui inerudita cunctis animantibus inditus erga ſibi cognata amor, vt præ cæteris ad propagãdam poſteritatem & vitæ conſuetudinem ea concupiſcant. rurſum quæ reliqua ſunt poſthabeãt, oderint, & à ſeipſis, quantum poſſũt, eminus auertant. Cum itaque vel brutis ipſis tantus inſit ſimilibus proficiendi appetitus, vti operam ſuam pro illis inſumere plerunq; aggrediantur: æquius multò id facere natura ipſa iubemur, quibus & natura potior, & ad aſſequendos tam fœlicis atq; beati

commercij vſus, potentior multò data eſt. Neminem porrò non incitat animus, & ad beneuolentiã ſecreta quadam ratione pellicere videtur, tũ omniũ quos ſimilis naturæ ſpecies coniunxit, tũ præcipuè eorum quos eadẽ ſtudia, eademq; viuendi ratio ſimiliores effecerũt: niſi ſceleratorũ quorundam pectorum liuor, atq; inuidia vitio potius & peruerſa ſordidiſsimorũ parẽtum educatione accedẽtes, eatenus eorũ animos deprauaſſent, & ad deteriora pronos indies magis reddidiſsẽt: vti piũ ac ſanctũ eſſe ſemper duxerint alijs maledicere, aliorũ laudãda geſta mordere, facta, dictaq; in peius detorquere: ac, vt vno verbo dicã, ſatis ex officio ſe egiſſe tunc putent, quũ acutiſsimo (quod ipſi putãt) ſcõmate nobi-

liſsimo

liſsimorum etiam virorum famã turpiter admodũ denigrarint. Nõ impunè tamen feret id genus hominũ tam malè de republica tranquilla pace cõmeritum. Sed eſt quod diuina ſcriptura illis rependat parem pro tam ſingulari beneficio vicem. dicente ipſa, Vir linguoſus non dirigetur in terra. Nec debet nos tam iniqua hominũ conditio à tam honeſtiſsimo ſcribẽdi ſtudio vnquam deterrere: qui ab ipſa prima ſtudiorum noſtrorum infantia paucioribus multò annis, quã alij, perpetuò ſtuduerimus reipublicæ prodeſſe plurimum, non tricas & inanes quaſdam quæſtiunculas quas nunc præ pudore taceo in medium proponentes: ſed ex ipſa media philoſophia petitis problematis, & grauiſsimarum quæſ-

tionum diſceptatione, diſcẽdi cupidos adoleſcẽtes imbuẽtes, breuiſsimo tẽpore maximũ fecimus prouentũ diſcipulorũ: & literarũ ſplendorẽ multò q̃ anteà exauximus accumulatiorẽ. adeò, vt noſtræ diligẽtiæ Cõplutenſem academiã haudquaquã pœniteat. Sed auget preterea nobis ad ſcribendũ vires, et ſpõte currentibus calcar ſubdit tui patrocinij autoritas Hieronyme multis ſtẽmatis illuſtris, & lõgo ſanguine cẽſende: qui, tametſi tuorũ maiorũ nobilitate & eorundẽ clariſsimis geſtis deberes à me, & poſſes iure tuo ſummè cõmendari: quia tamẽ ſentio nihil apud te perinde valere, ac vitæ ſanctimoniã, et morũ integritatẽ: de hac nobilitate qua potiſsimũ tecum gloriaris vir integerrime, licet pauca poſsit præ

tuarum

tuarũ virtutũ multitudine ingenij mei fragilitas ediſſerere, præcipuè cũ (quæ tua eſt ſingularis modeſtia) ęgrè admodũ patiaris, quę religioſè facis ac dicis publico diuulgari encomio: illa tñ ſilẽtio non facilè prætereã, q̃ mortalibus cunctis futura credo maximo exẽplo, et ad vitã ſanctè inſtituẽdã præclarũ ſunt præſtatura vel ipſis magnatibus excitamẽtũ. Quũ etenim palã ſit, plurimã vitæ anteactæ partẽ præſtantiã tuã aulicis negociatiõibus, et apparatibus ditiſſimis impẽdiſſe, ac deinceps ſpreta eadẽ in religioſiſſimũ cultũ cõmutaſſe cũ morũ et vitę ſanctimonia: maximũ profectò exẽplar es factus, q̃d tui ſimillimi imitẽtur: ad quodq; intuentes ſciãt, q̃ nihil ſit aliena ab equeſtris ordinis viris clariſſimis religio, quam-

quãq; poſsit eſſe cũ nobilitate generis cõiũcta honeſtas: ac quãtũ niti deceat primates, nõ quò ſuã arrogãtiã, ſuꝑbũ ordinẽ, maiorũ facinora, pictos auorũ vultus oſtẽtẽt (quæ aliena me hercule ſunt, et nihil ad viri præſtantiã facien tia) ſed quò vires ſuas oẽs efferãt, de- mõſtrẽt potẽtiã opũ, ac ſupellectilium exornatã fuco, in ſpernẽdis quidẽ re- bus caducis et hoĩs maieſtate indigniſ ſimis: rurſũ in amplectẽdis cœleſtibus et his quæ ad æternã fœlicitatẽ perdu cũt, perſeq̃ndis virtutibus. In hoc igi- tur equeſtrẽ dignitatẽ potiſsimũ eſſe locãdã es arbitratus, et meritò: in quo verè philoſophãtiũ ſchola eã cõmora- ri iudicauit: ſcilicet, vt ſe quiſq; vin- cat, domet terreſtriũ inexhauſtã cupi ditatẽ, et ad altiſsimarũ cauſarũ cõtẽ

platio

plationē euehat diuinæ mētis deſide-
riū. Quāobrē deſine iā mirari vir or-
natiſsime, ꝙ te præ cæteris patronum
ſtudiorū meorū elegerim. ſiquidē nul-
lū tutius credendū eſt præſidiū, nec fir
mius quærendū fulcrū in quo ſuffultæ
eſſe poſsint bonæ literæ, q̄ vitæ probi-
tas, et animi cādor, quibus ipſæ illuſ-
triores reddātur: preterquā ꝙ neminē
habeā, cui æquius amoris mei, et ſpe-
ctatæ fidei hoc paruū pignus, ac ſecu-
rius valeā nūcupare. In quo breuiter
admodū, ſed nimiū tyronibus ex vſu,
ſtudemus vſurpādam paſsim medicis
medicamētorū cōponēdorum rationē
perſpicuā facere: ne quo tēpore adur-
get vſus neceſsitas, ignorātiæ caligine
obcæcati terga dare cogantur ad no-
tam vſq; infamiæ. Vale præſidiū, &
dulce decus meum. 4. Non. Martij.

De ratione permiſcendi medicamenta proœmium.

VAria ſunt apud medicinalis artis profeſſores medicamentorũ ingenia, quibus nituntur contentioſè admodum morbos ipſos depellere: aut enim ſyrupis, ſeu ſerapijs, quibus ſuccos ad expulſionem parant, vtuntur: aut pharmacis humores morbificos e corpore extrudũt: aut factam diſtemperiem, & membris veluti inſertam ſtudent diligẽter admodum abigere contrarijs alterantibus, atq; hoc per epithemata, vnctiones, emplaſtra ſeu cerata, irrigationes, & cõdita. De quibus omnibus breuem quãdam apponemus rationem, ne ſtudioſi longius requirant, quæ tantopere ſunt neceſſaria ipſiſmet medendi actioni

bus

bus operam nauantibus. Ac primùm quidē de ſerapijs agendum mihi videtur: quod reliqua magna ex parte antecedere ſoleant: & ad reliquorum commodiorem vſum corpora ægrotantium reddant paratiora. Serapij cōpellatio plerisq; magnam fecit controuerſiā, nunquam ſatis definientibus, vnde nam deductū nomen illud ſit: & an in Græcos fontes ſit referendum: an potius barbarorum ſapiat farraginem. Vtcunq; tamē decretum ſit, vix apud aliquem Græcorum reperias hanc nomēclaturam, excepto Actuario, qui lib. De compoſitione medicamentorum ſerapij nomine parum permutato vocabulo interdū vſus, occaſionē forſan præbuit poſteris vſurpandi ſyrupos ſuos. ſed parū intereſt iſthæc ad viuū (quod aiunt) expendiſſe: cùm id ſemper fuerit antiquiſsimis autoribus maximo in pretio, res ſcilicet ipſas medullitus callere, nihil curantibus, quo nomine quæque res nominanda ſit.

CAPVT. II.

De ſerapijs.

Quatuor

QVatuor itaque ſunt, quibus crebrò vtimur (re ipſa non ita multum diſtantia, nomine verò perquàm diſtincta) ſerapium, zulapium, rob & loch. Serapium ſeu ſyrupus ex melle, aut ſaccharo et decocto aliquo herbarum ſeu aqua ſiue ſtillatitia, ſiue pura concinnatur: decoquiturq; pharmacopolis eouſq; ad hãc redigatur perfectionem, vt ſi inſtilletur guttatim, tenuia filamenta mittat: neque ſtatim abrumpatur (pũctum vocant, ſeu ſyrupi perfectionem). Qui ſi vlterius decoquatur, & compactiorem admiſerit conſiſtentiam, zulapium ſeu iuleb nuncupatur, (quãquam, vt quibuſdam placet, ex aqua, & ſaccharo exigua coctione iuleb paretur, quò recens potetur, vide Saladinum) pectoris vitijs opportunior medela: propterea quòd laryngi tenacius inhærens, poterit parte aliqua per aſperam arteriam ſimul cũ aere inſpirato deſcendere. vij. De comp. ſecũdum locos. Quòd ſi glutinoſam aliquam materiam, qualis eſt tragacantha, gummi, & ſeminis lini mucilago, amylumve receperit, & pluſquam zulapium excoctum tenacio-

rem indeptum ſit ſubſtantiam ac duriorem, elegmatis, ſeu loch meretur appellationem: quod quidem thoracis ægritudinibus eſt impendio conducens ob cauſas non ita pridem enumeratas. cuiuſmodi etiam ſunt quas Græci hyppoglottidas dicunt: ab eo quod ſub lingua cõtinentur donec paulatim tabeſcentes in ſuccum deglutitioni adaptatum conuertatur. Quocirca minimè in dubiũ verti debet, an huiuſmodi medicamina rectà per aſperã arteriam deferantur, non opperientia vt alimenti ritu, per gulam & ventriculum, atq; exinde per iecur, & cauam venam in thoracem exportarentur. nam præterquam quod itineris longitudine debilia admodum illuc peruenirent, tot membrorũ conflictibus exhauſtas penè iam vires deportantia, Galeno autore, vt iam dicam, corroboratur. ſeptimo namq; libro De compoſitione pharmacorũ ſecundum locos iuxta principiũ, quod ſequitur ſcripſit. Induſtrium porrò eſſe oportet, qui pharmacum linguæ ſubdit, quò eo paulatim liqueſcenti, aſperæ arteriæ ſummum, id quod ipſum defluit ſuſcipiat, renitendo oborienti

rienti

rienti tuſsi. obluctantes enim vt ne tuſsiant, permittent quidpiam ex pharmaco in arteriæ ſummum, ipſamq́; adeò arteriam demanare. lib. etiam ſexto in ipſis propemodũ initijs, de indicatione ſumpta à particula ſubnectens orationem ſic inquit: Ineſt autem & aliud quiddam oris particulis, atque id duplex, quod non adeſt ipſi cuti: inſuauitatem enim medicamentorũ quæ adhibentur, ſentiunt: & duos meatus ſubiacentes habent per quos in ventrem & pulmonem defluere quippiam ex ſtomaticis pharmacis poteſt, quale eſt quod per attramentum ſutoriũ conſtat. Hinc fit, vt vitio thoracis laborãtes ſæpius ſint commonefaciendi, vt muſculos laryngis laxent, & feriari ſinant: quò liberius ſtomatica pharmaca per interclusos meatus præterlabantur.

CAPVT

CAPVT .III.

De ratione cõponẽdi ſerapia.

SI ergo quiſpiam è propria minerua componere aueat ſerapia, et quæ præfata ſunt medicamenta, ſciat herbarum folia, flores, et ramos, manipulorum, ſeu faſciculorum additamẽto præſcribi: fructus numero: ſemina drachmis: radices vncijs. & niſi copioſiſſimo opus ſit decocto, qđ q; lauãdis vniuerſis corporibus aſſolet apparari, vulgo eatenus decocta parantur, vt manipuli, ſeu faſciculi herbarum, foliorum inquam, florum, ramorum, numero quinq; ad ſummum ſubſcribantur pro libris duabus aquæ, aut tribus: ſeminum drachmæ quatuor, aut ſex: radicum vnciæ quinq; plus minus ve pro totidem libris aquæ. maceratur prædictorũ quodq; per aliquot horas (ſæpè enim Meſues macerat per diem & noctem) quò tenereſcẽtes herbæ, & madore aquæ perfuſæ plenius aquas ſuis viribus imbuãt, quum coctæ fuerint. Hac de cauſa ſæpius ſum expertus lignũ ſan-

B ctum

ctum, ſeu guaiacum alio nomine, nequaquam ſudores ciere: quod cùm dura ſubſtantia conſtet, nec facile ſucculentam remittat ſupellectilem, niſi prius viginti horas ad minimũ maceratum tenereſcat, ſimiliter ac flaceſcat, inefficax profectò decoctum reſultabit. Macerata igitur decoqui debent quouſq; media portio aquæ conſumpta fuerit, aut ſaltem tertia, quãdo minus efficacem exigere videtur morbus medicationem: quibus deinde colo transfuſis, ac debitè percolatis, pro decoctionis ſingulis libris ſemiſſẽ ſacchari, aut melli deſpumati adijciunt: ac denuo ad ignem purum illa ſimul excoquunt donec perfectionem iam à principio præmiſſam aſſequãtur. quod ſi aromaticis quibuſdã libeat ſerapia efficatiora reddere, aut ori ventriculi magis ex vſu, cuiuſlibet decocti libræ drachmas duas pulueris poteris permiſcere. Hæc ſunt quibus intentus per te ipſum citra temporis diſpendium poteris effingere medicamenta ad præparandos ſuccos conuenientia: præcipue tunc, quando non datur locus illa petere à pharmacopola perito. quãquã me iudice, ſi tibi magnæ curæ eſt ægrotantem à morbis, quibus

bis, quibus grauiter vexatur, expedire, perpetuò conſulerem recenter iſta præparare, abſq; eo quòd ad illam prius decantatam perfectionem pertrahantur: illa etenim ſeplaſiariorũ lucro magis, quàm ægrotantium patrocinio eſt expediens. Quis eſt enim adeò caliginoſa mente obcæcatus, qui non videat, huiuſmodi tam exactam ſerapiorum cocturam, idcirco fuiſſe tã ſedulò excogitatam. ſ. nè diuturnitate temporis aſſeruata putore corrũperentur, aut vapæ inmodũ euaueſcerẽt? De ſuccis hãc protulit ſententiam Galenus libro ſexto De compoſ. ſecundum locos ad principium de ſucco mororum ex proffeſſo locutus, hunc in modum ſcribens. Magis idoneus eſt ſuccus mororum cum melle apparatus: non ſolum quòd citò corrumpitur citra cocturam cum melle repoſitus, ita vt ſequenti anni tempore eo vti non poßimus: ſed etiam quòd vtilior eſt ad ſequentia inflammationis tempora. Nec mirum videri debet ſi hoc, quod modo aßeruit de ſucco mororum de omnibus in vniuerſum proferatur: docẽte Galeno libro tertio De ſimplicibus medicamentis cap. v. ſola oleum, mel, vinum in longum tem-

 poris

poris ſpacium perdurare: alios vero omnes ſuccos, aut aceſcere, aut corruptos putreſcere: proindeq; aut coctione, aut perdurantis ſucci permixtiõe egere. de melle hæc addãtur, ex li. v. De. comp. ſec. genera: Quippe & ipſum mel ex his eſt, quæ non putreſiũt, & miſta à putredine reſeruat, pter quàm extreme ad putreſcẽdum idonea. Ob hanc igitur cauſam, ne qua anni parte medicis deeſſet materia ſanãdis morbis perutilis, melle condierũt, aut ſaccharo herbarum decocta, & ſuccos: & quum id adhuc non ſufficere animaduerterint, niſi nimium excoxiſſent, ad illam dictam ſuperius perfectionem curauerũt, vt dictum eſt perducere. Cæterum efficatiores multò crederem huiuſmodi conditura, ſi non tam exactam ſuſtinerent decoctionem: propterea quòd mellis deterſoria facultas retunditur tanto magis, quãto diutius decoquitur tertio Acutorum decima nona comentatione. At quis eſt, qui non dũ ſibi perſuaſerit, haſce potiones ob eam cauſam exhiberi: vti putrefactos ſuccos & inhabiles iam effectos nutritioni, aut ſudore, aut per aluum & vrinam propellerẽt, viſcoſos deter-

tergeant,

tergeant, craſſos diſſecent? quemadmodum pulchrè ſatis illud oſtendit Galenus libro vndecimo De morbis curandis: quæ munera perfectius quidem abſoluerent, ſi ad ſolam vſq; deſpumationem igni admouerentur. Quam ob rem cum pertinaces morborum curationes aggredior, nihili faciens hæc apud ſeplaſiarios repoſita ſerapia, recentia paro parũ cocta, ſed efficatiora mehercule ob ea, quæ dicta ſunt.

CAPVT. IIII.

De quantitatis ſerapiorum ratione, doſim vocant.

FEcimus mentionem ex induſtria ſolius plãtarum decoctionis in conſtruẽdis ſerapijs: quòd inefficaces admodũ exiſtimemus aquas ſtillaticias: atq; adeo nihil amplius operantes, quàm aquam elementariam: vt æquo fermè iudicio, aut aqua, aut ſtillaticiarum aliqua ſit vtendum. Nam quam, obſecro, abſinthij deſtillatus liquor, eius ſapit, aut ſaporis, aut odoris portionem, vt de reliquis taceam? Quod ſi ita

habet quemadmodum experimenta oſtendũt, vt pauca, aut nulla in deſtillatis liquoribus reſeruetur herbarum facultas: quid opus eſt adeò contentioſe illos magna quantitate penes magiſtros artis cuſtodire? præſertim cum claſſicorum, autorum teſtimonio parum probentur. Facilè porrò cunctis medicis eſt decoctis plantarum vti, cùm illis offertur occaſio propinãdi ſyrupos: voti quoq; cõpotes expeditius, atque accumulatius euadent, quanto herbarum ſeu plantarum vires integriores propinauerint, quod procul dubio in ipſis decoctis potius, quàm ſtillatis eueniet. Quod ſi quãdo placeat ſtillatas aquas in vſum aduocare, id fiet cõmodius profecto vti Manardo viro vndiquaque doctiſſimo arriſit in duplici vaſe: nunquàm tamen promiſſas herbarũ vtilitates plenè experieris, niſi decoctis vtaris. In duplice vaſe fieri interpretatur tunc Galenus, cum in lebete aqua pleno, alterum vaſculum ſuperponitur re deſtillãda oppletum: quemadmodum Galenus ad calfaciendum oleum, ne alioqui ſicco igne vreretur, vſurpabat lib. De facile parabilibus & .vi. methodi. Sed de quãtitate

ſyruporũ

*ſyruporum bibendorũ nõ conuenit inter neo-
tericos: nam eorum maxima pars religioſè ſa-
tis obſeruant, ne ſyrupi potus vncias quatuor
cũ ſemiſſe traſcendat, dicẽtes. R. ſy. vnciã. i. ſ.
aquæ vncias tres: nefas eſſe putantes, ſi aut
maiorem aut minorem longe quantitatem æ-
grotantibus quiſquã erogauerit: nec pudet eos
ſuam conſuetudinem fulcire Galeni interdum
falso teſtimonio, peierantes primo Acutorũ
commentatione quadrageſsima tertia, illam
euidenter inueniri præſcriptam. Veruntamen
cum apud Auicennam capite De amphimeri
na febre herbarum decoctiones vnciarum tri
um menſura elargiri ſemel atque iterum of-
fenderim, potionis paucitatem admiratus ma
gnam cæpi occaſionem inquirendi, nunquid
mendoſus codex errandi anſam illas ſuppeditaſ
ſet, an vſu tantũ, & citra demonſtrationem
autoritate iſthæc animis inculcata ſint: ſed
non me fefellit animus, & præſaga mens alio
qui mali: quippe hoc modo ſcriptũ eſt primo A
cutorũ loco citato.* Ὅταν οὖν ὁ πυρετὸς ἦ δυ-
νάμεως οὔσης, οὐ μόνον οὐκ ἂν βλάψης τι καὶ αὐ-
τὰ δοὺς τὸ ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ μεγάλως ὠφελή-

εις: ἡ μὲν δὴ τοιαύτη πόσις τοῦ ψυχροῦ τοσαύτη τὸ πλῆθος ἐστὶν, ὅσον ὁ κάμνων οἷός τε ἦ πιεῖν τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἐπισπασάμενος ἀναπνεῦσι. Τὸ δὲ ὀξύμελι βραχὺ διδόμενον, οὐ πλέον ἡμίσεως καθ᾽ ἑκάστην προσφοράν. *i. Cũ igitur febris adeſt conſtanti virtute, nõ ſolum nõ nocebis tunc exhibita aqua frigida, verùm iuuabis magnopere: huiuſmodi enim potio frigidæ aquæ tanta eſſe debet quantitate, quantam laborãs ipſe ſine inſpiratione exhaurire queat: oxymelitis vero exigum datur, nec plus dimidio ſingulis oblationibus Hactenus Galenus. Cùm ergo multa ſit aquæ quantitas, quæ vrente febre potatur vnico hauſtu, dimidiumq; illius ex oxymelite Galenus liquido exhibere videatur: maiorem multò quantitatem, quam vnciarum quatuor, aut quinq; neceſſum eſt elargiatur, qui mentem Galeni veraciter imitari ſtuduerit. quippè ſi ingenti laceſſitus homo calore triginta, quadraginta ve vncias aquæ haud ægre ingurgitabit, dimidium erunt quindecim vnciæ aut viginti, quas oxymelitis ſorbere commodè ægrotus poterit. quòd ſi oxymelitis hanc quantitatem ſumere liceat, æquius*

multo

multo aliorum ſyruporum tantundem fas erit aſſumere: nimirum parcius eſſe bibẽdas ex aceto potiones res ipſa monet: propterea quod eius vis profundius ac penetrantius vniuerſas noſtri corporis particulas ferit: atq; adeo, vt neruos ipſos manifeſte percutiat. quod ſæpe alibi oſtendit Galenus: ſed inſignius ſecũdo De fracturis commentario vigeſſimo nono, tertio Acutorum de oxymelite. Rurſum aqua mulſa, & oxymelite, præſertim quum neruoſæ partes non laborant, ſitim ſedare procurat Galenus commentario nunc adducto, non ſecus ac apomelite, quod ὀξυγλυκὲς ibidẽ appellat, adhibita aqua frigida æſtatis tempore permulcere conſentaneum ducebat. Eſt autem huiuſmodi potus mella Latinis vocatus, decoctũ fauorũ exp̃ſſo priusmelle. Largior igitur potus præſtãdus eſt ægrotãtibus, quam vnciarũ quinq;, qui labra & palatum (quod dicitur) vix ſufficiet ſatis alluere. Poſtremo vt conſtat ex Galeno ſecundo ad Glauconem, & ſeptimo De morbis curandis indicatione ſumpta à laborante particula, augendum eſt robur medicamentorũ, vel minuendũ. penitiſſimis igitur partibus

affectis, auctior potus ſyruporũ exhibebitur, ac longè copioſior, quàm ſi vicinæ præſtaretur particulæ: quamobrem ſtultè ſatis efficiũt qui ſine partium diſcrimine omnibus quinq; vncias ſyrupi & aquæ contribuũt, daturi aliquando libram ſi ſaperent. Hinc puto natum eſſe forſitan vt in morbis pertinacibus, & qui vix clauo decapitari queant, nullam aut ſaltẽ exiguam frugem ſe excerpere ſentiant, qui ſuis exiguis ſorbitiunculis aut locum patientem non attingũt, aut tametſi (quod dubito) attigerint, cauſas morbificas nondum plenè intingunt: tantum abeſt vt aperiant obſtructos pertinaciter canales, & craſſos ſecent humores, atque viſcoſos abſtergere ſint potentes, quod quidem euidentius inſinuauit artis medicinalis magiſter Hippocrates ſexta. epide. parte. 5. com. xxix. & quarta aphoriſmorũ decimo tertio dicens, Ad helleboros qui nõ facilè ſupra purgantur, eorũ corpora ante potionem pluri cibo atque quiete ſunt humectanda: nec ſolum his ſed balneis libro ſexto Vulgarium morborum quinta ſectione commento vigeſſimo nono. at quanã ratione aqua mulſa, aut oxymel paria faceret cum balneis in-

humectandis corporibus, ſi tam exiguam portionem illorum ægrotis elargiaris? adde Galenum libro ſeptimo De compoſitione ſecundũ locos capite De aſthmate ſic ſcripſiſſe. Multus contra potus in his quibus bronchia viſcoſis, ac craßis hũoribus ſũt ob turata: etenĩ pharmaca quæ eiuſmodi hũores abſtergũt, neceſſario quidẽ tuſſes mouent: nõ vero facilè per ſputũ reijcitur, quod abſterſum eſt ob craßitudinem videlicet: qua propter humectationẽ multa opus habent, quo facilè efferatur. hæc ille. Quare ſi ſpiratione reijciendi humores multa potione egent quo liqueſcant, & attenuentur mediocritatem alias requirentes: multo æquius qui in venis cõtinẽtur, quiq; expultricis ſeſe comprimentis munere ſunt expellendi reddentur longiori potione fluẽtiores, cùm ibi nulla impediat ad expulſionem tenuitas, ſicuti in commentarijs quos fecimus De pugatione abunde demonſtrabimus. Sticuloſi præterea ægrotantes, quales ſunt, qui perquam calida præditi ſunt temperie atque impensé arida, ſicuti inediam ferre non poſſunt, ſed quo tempore alijs prohibetur indulgenter accipiũt, ita

quoque

quoque quãdo aliȷs circũ ſcribitur potus, potio ne multa fũgi permitũtur: his igitur potus largior eſt exhibendus, quàm vnciarum quatuor aut quinque, vt ſquallor & ariditas membrorum irrigetur, & ad purgandos ſuccos apti reddãtur. quod dicimus Paulus docet libro tertio capite De imflamatione renum: vbi his, quibus acres & bilioſi adſunt humores, quàm cæteris, vitat multam potionem, concedit liberalem pariter ac cumulatim epotam, quæque ex aliquo citra roſionem vrinam moueat. quæ ſatis oculato teſtimõio fulciũtur li. de locis in homine, vbi febrienti aquam mulſam, oxycratũ, propinat: addens, Hæc autem quàm plurima. Donabit ergo medicus peritus ſerapiorũ quãtitatem, quæ cõmunem potionis quantitatem dum prandemus exæquet plus minuſue, quæ me iudice octo, decemue vncias capiet: & pro temporis & temperamentorũ varietate, aut eam augebit, aut minuet.

CAPVT. V.

De vſu ſerapiorum.

STatim gliſcit animus ad maiora, et in quos vſus ſorbeantur ſerapia ſcire vehementer deſiderat: quos equidem proximè narrabo ſicuti cætera Galeno autore corroborans, atq; eius ſectatoribus. Primum quidem ad ſedandam ſitim huiuſmodi potionibus vtebãtur antiqui vti ex cõmentario nunc citato vigeſimo nono ſecundi De fracturis erit perſpicuum: atque ex primo Acutorum commentatione quadrageſima tertia, quæ hoc modo ſcripta eſt: Vbi autem dolor aliquis vexauerit, oxymeli bibendum dabis, hyeme calidum, æſtate frigidum: quod ſi multa ſitis fuerit melicrato vtendum & aqua. hæc Hippocrates, idque meritò. nã cũ aquæ potus copioſus, quiq; ad ſedandam ſitim ſufficiat ante morbi coctionem ibidem nõ permitatur: oxymelite aut aqua mulſa, aut apomelite, aut conſimilibus ex iat placanda, quibus ante morbi coctionem vti non cohibemur. Vtuntur quoque eſſatis iam potibus maxima ex

xima ex parte ad diſſecandos craſſos hum o-res, viſcoſos detergendos, vaſorumq́; meatus aperiendos: quibus peractis, eiſdem ſudores ciere conantur, aluum mouere, & ſuccos per vrinam agere paulatinis quibuſdam vacuationibus, & quæ perquam exiguam violentiam naturæ admoliantur, omni morbi tempore inutiles ſuccos detrahentes: aceruata verò euacuatione non niſi quos iam alteratrix coxit, iuxta illud Hippocratis oraculũ, Cocta, medicari oportet, & mouere non cruda. huius aſſertionis partem priorem perſpicuè ſatis comprobat Galenus libro vndecimo Methodi ad hunc modum ſcribens: Ergo quemad modum ſingulis ſit opitulandum id poſtea cõuenienti ſermonis ordine diſquiremus: cuius initiũ à putredine, quæ totũ corpus occupat, quæq́; continẽtes febres, quas ſynochos vocãt, excitet faciemus. Ergo à corporibus quæ ſic afficiũtur, expellenda quæ putruerunt per vrinas & aluum, & ſudorem ſunt: quod ſi ad os ventriculi aliquando ſua ſponte impetum capiant, etiam per vomitiones: aliter autem nõ eſt quòd eas præter naturam irrites, ac eorum

quidem

quidem quæ iam dictas vacuationes promoueant non parua materiæ copia eſt, ſed maior eorum portio, cùm calida ſiccaque facultate ſit, febrem auget. itaque deligenda medico ſunt ea, quæ citra calfationem ſiccationemq; valentem ſupradictas vacuationes præſtent, cuiuſmodi ſũt ptiſanæ cremor, aqua mulſa, oxymeli, apomeli, & apij radix in aqua quæ potui datur incocta. hæc autem ipſa ventri quoq; ſunt idonea, qui ſi nihil reddat, inijcienda per clyſterẽ aqua mulſa cum oleo eſt. Quibus docet apertè Galen. ſemiputres humores eſſe coquẽdos calidis & humidis, ac poſt coctionẽ expellẽdos: putrefactos vero iã reſecare & foras projcere tũ ſudore, tum per vrinas & aluũ hiſce ſyrupis qui claculũ id efficiũt, quod ſanè cõplexus eſt Hippocrates ſecunda Aphoriſmorum particula, nona commẽtatione dicens: Corpora cum quiſpiam purgare voluerit oporte fluida facere. fluida autem tunc fiunt affirmante Galeno, omnibus meatibus reſeratis, humoribus inciſis, atque extenuatis. Non eſſe autem faciendas tam affatim iſtiuſmodi vacuationes donec quæ obſtruunt

diſſecta

diſſecta deterſaque ſint eodem libro paulo inferius declarauit inquiens. Itaque ijs, quæ citra calorem liberare obſtructiones valeant vtemur: vbi autem, quæ obſtruũt diſſecta deterſa que ſint, per aluum, vrinas, ſudorem euacuare tentandum. Secundam partem præfatæ enunciationis quæ aceruata euacuatione coctos ſuccos iubet vacuare, Galenus etiam cum Hippocrate ſæpe confirmat, de qua cũ de pharmacis agemus luculentius diſſeretur. Id pro præſenti loco admonendum duximus, non debere artifices medicæ artis quo tempore operam nauant expellendis putrefactis ſuccis, illis modicis vacuationibus, quæ per ſyrupos fiunt, à coquendis ſemiputribus ceſſare, tertio Technes, Coctio facit ceſſare putredinẽ: quo ceſſet putrefactio, & adueniat morbi vigor, poſt quem aut natura iudicium faciente, aut arte purganti, morbifici humores extra corpus humanum expellantur. Imo eodẽ tempore vtramque operam exercebit medicus & attenuandi ſuccos, & vacuandi putrefactos, atque coquẽdi ſemiputres: quippe paulo inferius eodem libro vndecimo De morbis

*curandis ſubiungit: Hoc vero tempore etiã
vires roborare quò putredinem ſuperantes
ſuccos concoquant, ſtudebimus: quæ quidem
firmantur modicè calidis, vt ſunt cibi, fomẽ
ta, cataplaſmata, frictio modica & balneæ.
vt autor eſt Galenus primo Epide. par. ſecũ
da commento quadrageſimo tertio, coctio
nes excrementorum ſunt faciendæ &c. 6.
& quarto Acutorum comment xxxxiiij.
corpus quieti permittere vngere & æquali-
tercontegere oportet. Tertius vſus ſyruporũ
denſatio humorum exiſtit, quem Galeni ſe-
ctantes dogmata tunc duntaxat amplecti-
mur cum thoracis humores tenuiores ſunt
quàm oportet, quos neque oportet eſſe craſ-
ſos neque tenues, ſed mediam ſeruare conſi
ſtentiam, quòd per efflatum debeant extru-
di ſecundo libro de cauſis ſymptomatum. ſi
vero à reliquis partibus fieri conueniat ex-
pulſionem, quæ ſeſe contrahẽtes ad eundem
modum, quod continent expellunt, quo ma-
nus noſtræ compreſſæ aliquid extrudunt:
nunquam impedit humorum tenuitas, ſicu
ti neque vrinæ. quod latius de purgatione hu*

morum ſcribentes ſumus interpretati. Denſamus etiam humores quando fluxiones fiunt immodicæ ad exteriora: quemadmodũ fit in diarrheis, lienterijs, diſſenterijs, & id genus alijs fluxionibus, quamobrem in his qui præ tenuitate humorum exoluebantur duodecimo meth. cutim denſare & humores incraſſare iuſsit. conſimiliter etiam vbi aluus plus iuſto effluxerit potionibus incraſſantibus & quæ ad fluxum minus habiles reddant humores, quod fiet ſi incraſſentur eſt vtendũ. Cuiuſmodi ſunt ſyrupi de citoneis, de mirtho, de portulacis, de piris, de agreſta, & ex eiſdem parati ſucci rob barbaris apellati, qui idcirco efficacius ſiſtent fluxiones, quod melle & ſaccharo magis careant. Haud temere adiecimus in immodicis fluxionibus & ad exteriora factis id genus medicamenta adſtringentia nobis vſu venire: quippe ſi fluxiones modum tenuerint neque vires labi cœperint inſigniter, non ſunt cohibendæ, tametſi intempeſtiue, hoc eſt ante morbi coctionẽ viſantur: hoc etenim virorum doctiſsimorum teſtimonijs comprobatur,

tur, & accerſitis hinc & inde demonſtrationibus. Nempe Galeno autore libro octauo de morbis curandis huiuſmodi extat ſcripta ſententia. Si igitur ea tãtum quæ corrupta fuere vacuata eſſe videntur, tùm lauandum, tùm nutriendum in remiſsione febris eſt: ſed ijs, quæ circa ventriculum ſunt prius conſulito: ſin ita multa inanitio aut prius facta ſit, aut nunc etiam in homine duret vt virtus iam deffeſſa ſit, ſatius eſt omiſſa lauatione cibare: ſed conſulito prius ijs quæ circa ventrem ſunt. Reliqua non adduco vitandæ prolixitatis cauſa, & quod ſatis ſit ſi ſummam totius Galeni progreſſus in medium produxero: in quo ſumo conſilio deffeſsa facultate non antea, foris admotis medicamẽtis adſtrigentibus ventrem adſtringit, ſimiliter & his quæ potãtur citoniorum, pyrorũ, myrthorum decoctionibus. primo etiam ad glauconem cap. decimo tertio. ſi febris cum profluuio ventris incœperit, hoc ſolum adhibet conſilij, vt illa ſimus contenti vacuatione: nulla de retinendo vẽtre facta mẽtione, quod nondum conſtaret de virium imbecilli-

 tate,

tate, quæ ſi validæ ſint & ſufferre tales flu xiones commodè videantur opera eſſe naturæ non ſymptomata cenſet Galenus libro de differentijs ſymptomatum ad finem, quoniam nihil eorum, quæ ad animalis commodum fiunt ex hoc genere ſymptomatum eſt. AEtius ſermone primo tertiæ quaternionis capit. xxxv. in hiſce fluxionibus ſequẽtem protulit ſententiam. Conuenit itaque rebus ſic ſtantibus, aut vſquequo natura curam ſuam omnem impenderit expectare, aut ipſius etiam motus adiuuare: etenim obluctari & excretionis cohibitionẽ moliri, maiorem morbum facit: ſiquidem quæ cohibentur ſurſum prolata dolores capitis, phrenitides, lethargos, aut parotidas inferunt pernicioſas. quare in principio ea quæ in corporis commoditatem vtiliter excernuntur minime inhibere oportet: poſtquam vero iam diutius perſeuerauerint fluxiones non ſolum ſupervacua vacuãtes, verũ habitũ veluti colliquantes, vireſque conſumentes: tum ſane eis reſiſtere oportet, tũ per ea, quæ per os ſumuntur, tunc per ea quæ per anũ infunduntur, atque

tur, atque ea quæ forinſecus imponũtur. Ad iecimus quoque adſtringentes ſyrupos conuenire in fluxiõibus ad exteriora factis, quippe ſi internæ ſint fluxiones & in aliquam partem noſtri corporis incumbentes, nequaquam debent propinari, propterea quod vetita fluxio in partem aliquam principem facile irrumpet ac præcipue in eam quæ iugi motu agitata vndecunque illabentes materias exorbebit vt pulmo. & quanquam paradoxam ſententiam protuliſſe videamur & vulgo medicorum nimis contrariam, qui hoc modo affectis mox ſyrupum deplantagine, aut roſaceũ propinant, ſtudebimus tamẽ probatorũ virorũ autoramẽto & demõſtratiõe illã cõfirmare. Ac primo quidẽ Gale. lib. de theriaca ad piſonem, docens quas vtilitates adferat theriaca, quæ ſequntur ſcripſit. Alia vero medicamẽta quæ podragrici in morbi auxilium bibunt, ad pedem quidẽ humores ferri vetant, ſed horum ſuperfluã humiditatem non diſcutientia, maiorẽ quẽdam morbum faciunt: nam fluxione per corpus oberrante, pulmo ſemper ob ſpirandi ne

ceſſitatem motus, ac propter corporis ſui raritatem ad illam excipiendam facilis, totam ipſe ad ſe trahens, ita hominē ſuffocat, quod ego in multis experiētia didici: atque huius rei gratia omnino ab hiſce medicamentis abſtinere cōſuluerim. theriaca vero in talibus vti etiam vehementer adhortor, etenim humores ſuperfluentes exiccās iuuat, & alios colligi non permittit. Quod ſi Paulum & Galenum lib. x. de comp. ſecūdum locos. medentes articularibus morbis terque quaterque legeris nuſquam medius fidius potionibus fluentes humores ſiſtentibus vti eos offendes, ſed potius his quæ per aluum aut vrinam eos traducant, aut diſſoluāt inſenſibiliter. Id etiam corroboratur adhuc firmius ex gal. primo. acuto. xviij. inquienti. Nemo ſiquidem adſtringētibus vtitur cibis, niſi vel propter ſymptoma quod animi deliquiū inducat, vel ob immoderatum ventris profluuium. cogūt ſiquidem conſtringuntque corpora, viasq; diſtributionis & alimoniæ, tū eius que foras fit perſpirationis cōniuere faciunt quas recluſas apertasque eſſe cōducit. Iā vero ſi barbarorū cupias teſtimoniū, ſit ti

bi pro cæteris ſolus Auice. qui lib. tertio. fen. xxij. tractatu. ij. cap. vij. vt cætera prætercam, ex quibus abundè contraria ſententia vituperatur, hæc aſſeruit. Veruntamen plures habentium dolores iunctararum frigidos & complexiones humidas non iuuātur cum ſolutione plurima facta potione aut clyſteri, & cum medicantur cum diureticis ſanantur: quid multis moror? quinto de ſanitate tuenda vinum decoctum cum radice petroſelini tribuit, & attenuantia non negat arthriticis. Decimo quarto meth. eadem medicamenta conuenire obeſis affirmauit quæ articulari morbo affectis conducunt: aſt obeſos quæ attenuant, quæ detergēt, quæ demū potius corradūt quàm affigāt ſuccos, iuuāt, vt ſunt rutha, ariſtolochia, gentiana, centaurium, polium: eadem igitur articulorū morbis laborantibus opitulantur. dabit igitur potius peritus medicus in illis morbis qui ex fluxione fiunt, quæ aliò auocant medicamēta, & extra corpus ſuccos propellunt: neutiquā quæ ſiſtant, aut immobiles reddant humores. quinimo ceruicoſum reſpondentem a-

mice rogabo, quid victu & reliqua ratione curatoria denſanti intendat, nam ſi humores intus manere ac proinde craſſos & ad motum ineptos facis, præterquam quod prōptius in arthritide laborantes particulas vt potè imbecilliores confluent, vitioſi in corpore manentes alios morbos forſitam deteriores aggenerabunt. ſi vero eos educere ſit in animo, melius profectò foret victu probo benigniores effeciſſe, atque ad exitum habiliores reddidiſſe: quod quidem attenuantibus potionibus non denſantibus erat peragēdum. adde Hippo. libro de humoribus illud maxime tetendiſſe dum hoc pacto ſcribit. μὴ τὰ ἐκκεχυμωμένα εἰς τὸ εἴσω ἀπολαμβάνειν, ἀλλὰ τὰς ἀφειδοὺς ξηραίνειν. *ſ. fuſos humores ne intus intercludas, ſed ſuperfluos deſiccato.*

CAPVT. VI.

De hora ſuptionis ſerapiorū.

SEd quoniā vulgares medicos paſſim video abſque delectu & vt ſors ipſa obtulerit,

quum

quum primum ægrotantes adeūt, ſerapiorū potiones magno ſtudio præſtituere, ſibi futurum dedecori exiſtimantes ſi pharmacopolas ſuis ſcriptis non ſalutauerint in ipſo curationis principio: de hora qua fas ſit eas accipere pauca quædam, ſed tyronibus valde vtilia pertractabo. Non ſtatim quod accerſeris ſerapijs eſt vtendum illis, quos ad aperiēdas obſtructiões communis ſchola vſurpat: huiuſmodi porro medicamenta multitudinē in vaſis offendentia eam ad interiores vaſorum capacitates atque anguſtiores cogūt cō meare, adeo vti potius augeatur coarctationis affectus quam minuatur. hoc namque pacto accidere in exterioribus crebrò obſeruatū eſt, vt ſi multa confertim materia per canales arctos confluere ſimul vrgeatur, eius partes ſe ad inuicem impedientes efficiant quo minus quicquam defluere valeat. Hac de cauſa venis multo ſanguine oppletis non permiſsit Galenus purganti medicamento vti, ſed poſt exhauſtum ſanguinem. lib. de renū affectionibus. Cōſimiliter de detergētibus ſeu de obſtruētibus ſerapijs decre

 uit

uit Gale. ſæpe per libros de morborũ curatione, ſed octauo lib. luculẽtius ad hũc modũ. præſtat enĩ vitioſi ſucci maiori parte emiſſa ad detergẽdas obſtructiones accedere: cũ alioqui metus ſit, ſi obſtructionibus liberãdis priuſquã vacuaueris ſtudeas, ne ipſas magis impingas. At ſoluũt quidẽ obſtructiones quæ deterſoriã facultatẽ obtinent, ſeu foris cuti ſint admota, ſeu intro in corpus accepta. periculum vero eſt etiam nè quæ foras trahunt vna cum his quæ deobſtruunt etiam aliud quidpiam attrahant: & quæ ab interno ſurſum ferũtur aliquid ſecum ex his quæ in vaſis continentur, rapiant, quod ipſum ſi tenax ſit & craſſum obſtructionem planè geminabit: ſin aliter multitudine certè ſua, non parũ omnino nocebit. Cernimus enim aliquando etiam quod multum eſt, cum ſimul totum confluit, obſtruendo hærere, infigique nõ minus quã quæ glutinoſa ſunt et craſſa: quod ſi per meatus anguſtos eſt tranſitus multò profectò magis retineri. hactenus Galenus: quæ ſi quis Paulo profundius penſitauerit, exactaq; rationis lima perpẽderit, non prius

ſcindētibus erit aut detergētibus donādus locus, quā totū corporis inanierimus. ac proinde nō pigebit tyrōes duos aut tres expectare dies, interī quod aut ſanguinis miſsiōe, aut alijs vacuationibus depoſita ſit replēs multitudo. Sed agè iam vacuata multitudine, quota deinde diei, hora bibendus eſt ſyrupus: ſiquidem ſummo mane raro veſperi ſolēt deglutiri: eſt ne hoc perpetuo recipiendum? reſpectandum ſanè eſt præcedens tempus pariter ac ſequens: nam ſi adhuc in ventriculo adſit alimēti cruditas atque in iecore, donec coctum ſit expectandū eſt, ne incoctus ſuccus ac cum aperientibus potibus ad penetralia delatus, arctet magis venas: conſimiliter quoniam epoti ſyrupi ventrem ſubducūt & aluum turbant, non ſunt permiſcendi cum cibis eodem canone, quo quæ ventrem ſubducunt cibos præcedere per tempus aliquod præcipiuntur lib. de alimentis cap. de prunis & perſicis. hæc omnia docuit ex inſtituto Galenus libro ſexto de ſanitate tuēda ſequēti oratione: quippe qui dolorē in iecinore ſentiunt, ijs tali victus ratione vtendum omnino eſt,

no eſt, quoad dolor ſe remiſſerit, & dextra præcordia leuia quodam modo ſentiant. Vtile ſane fuerit & liquorem in quo macerata ſit abſinthij coma offerre. præterea quod tū ex ea, tum ex aniſo & amaris amigdalis cōficitur, quod etiam libere ex oxymelite præſtat eo tempore quod inter ſurgendum lauādum que interuenit, nam & poſtquam confecta ſunt quæ ex ventre ad iecur reddūtur, talia exiberi præſtat & tēporis aliquid eorū operi ante cibum ſumendum dari. vtramque ergo amplexus rationem manifeſte peracta coctione tum ventriculi, tum iecoris propinādos eſſe ſyrupos declarauit, & expectandū eſſe aliquod tempus poſt eorum ſorbitionem ante ſequens prandium, ne turbetur vēter, & diuerſis agitetur motibus.

CAPVT. VII.

In quo ſerapiorum depingitur ſchema pro diuerſis humoribus.

SVpereſt ad plenam ſyruporum tractationem, eos per ordinem recenſere, ſeorſum diſtinctis generibus adaptata tabella: ne quando diſcẽtes oblato morbo ad varios legẽdos libros adire cogãtur, ſed habeãt in procĩctu & veluti numeratò qui ſyrupi quibus morbis, & quo tempore conueniant, quæ vt melius ac breuius comprehẽdantur, hoc ſchemate rem totam proponemus: quo tres ordines ſyruporum iuxta trium humorum naturã digeſti liquido oſtẽdant vſum & horam.

PITVITAM PARANTES: SYR.

Aqua mellis	*De biſſantijs.*
Mel roſaceum	*De diarrhodon*
Capilli veneris	*Oxymel*
Duarum radicum	*Oxymel ex duabus radicibus*
Duarum radicum cum aceto.	

Ex quin-

Ex quinque oxymel
ſyr. De hyſſopo.
De marubio
De artemiſia
De glycyriza
De eupatorio
De abſinthio
De mentha
Oxymel ſcylliticum.

BILEM PARANTES.

Cremor ptiſanæ
ſyr. Portulacæ
Endiuiæ
Oxyſacchari
Acetoſi ſimplicis.
Violarum
Roſaceus
Iuiubarum
Papauerum
Acetoſæ
Ex acido ſucco citri.

SYR. AD MELANCHOLICOS SVCCOS.

Borraginis
Bugloſſi
Lupulorum
De pomis
De thimo
De epithimo
De fumo terræ.

Hactenus

Hactenus deſcripti ſuccos attenuant, qui ſequūtur denſant.

SYRVPI.

De mirtho
De citoneis
De plantagine
De portulaca
Rob mororum
Rob citoniorum
Rob deribes.

PRO THORACE.

Loch. De ſucco caulium
Loch. ſanū & expertum
Loch. De pulmone vulpis
Loch. De pino
Loch. De papauere.
Loch De ſcylla

CAPVT. VII.
De pharmacis.

P*Harmacum hoc loco pro purgāti medicamento capitur. quemadmodum illo aphoriſmo Cocta medicari oportet, etc. græcè etenim, φαρμακεύεσθαι ἀπὸ τοῦ φαρμάκου, eſt autem*

eſt autem lib. de facultatibus medicamẽtorũ purgantium pharmacum, quo certum quendam humorem vacuamus, qui cum familiaritatem & ſubſtantiæ ſimilitudinem habet: qua quidẽ ratione à phlebotomia diſtinguitur quæ indifferenter omnes humores vacuat, & abſque delectu, de quibus in commẽtarijs quos edidimus in librum de ſanguinis miſsione amplam reddidimus rationem, taxantes Auicenæ de ſanguinis miſsione diffinitionẽ. Hæc non ſunt permiſcenda ad inuicem ſiue à ſua natura ſimplicia ſint, ſiue arte cõpoſita, ſed diuturnitate tẽporis vnicã adepta formã, vt ſunt electuaria expurgantia penes ſeplaſiarios repoſita vt lib. de purgatiõe & ſecũdo acut. xi. Galenus. ait et Auic. 4. fen. lib. i. cap. 5. quoniã in hanc cõuenerũt antiqui omnes ſentẽtiã, vt neutiquã permiſceãtur pharmaca diuerſis temporibus purgãtia quod in æqualis fiat expurgatio, & facultate potẽtius prius moueat, ac ſecundũ & debilius antequam operetur extra pellat. vnde arbitror effectum eſſe pluries, vt helluones quidam & è commentario medici nõ perimãt

paſsim

paſsim miſeros laborantes, tametſi pharma corum quàm maximam miſcuerint quantitatem, ob id quod diuerſis temporibus purgãtiũ pharmacorum, quod præit purgando, cætera reddat inefficacia. Vidi per Caſtorem non ſemel vnciam, & vnciam & ſemiſsem diuerſorum medicamentorum propinari, ſæpè abſque eo quod ſcopum mediocris purgationis attingerit medicus, raro vero ſuo fine potitus, ſed ſuper fluẽti purgatione neci proximos efficiens. Id etenim familiare eſt his qui fortuna non arte quidquam moliũtur: vt cũ ſæpiſsimè errarint, interdũ tamẽ voti ſui ſint compotes, ex quo non mediocrem anſam accipiunt ad eos quos ſemel imbiberunt prauos mores mordicus amplexandũ, veluti ipſi arti conſonos. Hoc quoque ſequitur hanc tã pernitioſã miſcendi varia medicamenta conſuetudinem, vt cum pharmacũ naturæ humanæ inimicũ omnes odio proſequãtur, libentius que eorum plurimi ſi optio daretur mallent ſæuitiem quamuis atrocem pati, quàm purgatricem ſorbere potionem, hunc illis horrorem imperiti medici, ſua illa,

medicamentorum tumultuaria miſtura ſupperaddāt, ſorbitionem pultis in modum parantes & tetrum chaos repræſentantem. Quin & valentes gratū ſatis iuſculū cōdire dicentes: Accipe aquæ fœniculi. ℥.iij.electuarij roſacei vnciæ vnius ſemiſſem, ad expurgandam pituitam & bilim, ac multo magis bilim: vti videantur totum pharmacopolium euoluiſſe, nihil omittentes præſidiorū, ſed ex omni genere aliquantulum dictantes, potionem ſuffarcinant, quam bos oppido qua ſitibundus vix poſſet deuorare, ſic enim apud hominū hoc genus perditiſſimū paſſim ſcriptum reperias. R. caſiæ fiſtulæ ℥.i. diacatholiconis. ʒ.v. diaprunis. ʒ.iiij. diaphœniconis et electuarij de ſucco roſarum ana. ʒ.iij. miſce in communi de coctiōe. qua pulte, et tā diſcordi medicamētorū cōiugio, non facile intelligas quid ſibi velint aucupij, nā quòd ſolam quæritent oſtentationem, quam tunc credunt ſibi accedere maximam quum innumera numerauerūt exoleta & ab ipſis parum intellecta electariorum vocabula, oſtenditur per ea quæ dicta ſunt prius, quibus incommoda

incommoda tam praui dogmatis demonſtrauimus. Quantò ſatius illis foret vtilius medicamentum & gratius constituere, quod ex ſolo ſimplici medicamento, aut electuariorum arte compoſitorum aliquo concinnaretur: certius namque hoc modo quod cupiunt aſſequerentur, & quantum attinet ad humorũ expurgationẽ, & quo ad laborantiũ beneuolentiam nunquam ſatis pro tam grato præſidio agentium gratias. Sed ſentio iam moleſtiſsimos canes ob iam dicta in maximos cachinos permoueri: qui tametſi aliquã do vnico ſimplici medicamento poſſe expurgari ſuccos vitioſos libẽter concedant, plerũque tamen varios humores miſtos, diuerſorum medicamentorum expoſtulare connexum aduertant. Equidem non poſſum non admittere neceſſariam eſſe quandoque huiuſmodi miſtionem pharmacorum, quoniã id comprobat probatorum virorum autoritas, & ad id præſtandũ res ipſa nos vel inuitos aliquando adigit: ſed id fieri temere, & abſque vlla methodo, hoc eſt quod reffellere contendimus, ceu luem quandam, & rei me

dicinalis ſæuam calamitatē. Quod quemadmodū fiet, docebimus exemplo, duobus fundamentis iactis, ex ipſis que primis autoribus petitis: altero Aetij ſermōe tertio primæ quaternionis cap. lvij. ad hunc modum ſcripto: Quæ quidē per ſe purgare poßunt ſimplicia pharmaca, talia ſunt velut iam expreßimus ac perſcripſimus: non fuerit autem difficile etiā mixturas ipſorum facere his qui ex iam prædictis ſingulorū vires didicerint. ſiquis enim ex relatis duo miſcere voluerit, dimidium pondus de doſi ſingulorum accipere oportet: ſi vero tria, tertiam iuſti ponderis partem: ſi vero plura iuxta eandem proportionem. facimus autem ipſorum miſturas, vbi nō fuerit vnus humor qui infeſtat, veluti pituita, aut bilis, aut aqua, ſed omnia ſimul, & ſiquidem putauerimus æqualiter redundare humores, æqualiter ipſa miſcemus in compoſitione. Vbi vero vnus plus alijs redundarit, amplius cōmiſcemus de his quæ talem humorem euacuare poßunt. Eandem ſententiam & eiſdem fermè verbis exaratam reliquit Auerrous, ſecunda parte canticorū

comentario

commentario.xv. Ex quibus, ceu potiſsimis fulcris modum miſcendi pharmaca tradsemus: ſi prius in memoriam reuocare ſtuduerimus, in hoc genere pharmacorũ, ſicuti in quouis alio quatuor ineſse ordines ſeu gradus. Primus ſanè eorum erit, quorum quantitas à duobus vncijs ad ſex vncias vſq; extẽditur: huiuſmodi ſunt ſerum lactis, ſyrupus violaceus, aut fumi terræ, mel roſatum colatum. Secũdus verò eorum eſt, qui ab vncia vna ad vncias duas potãtur, vt tamarindi, caſiafiſtula, manna, diaprunôn ſimplicis, diacatholicôn. tertio loco deſcribũtur quæ à drachma vna ad tres vſque aut quatuor cum ſemiſſe propinantur: de quorum numero ſunt fermè omnia pharmaca, tùm ſimplicia, tùm cõpoſita, quæ mediocrem habent in purgando efficaciam: quæ ſi ſimplicia ſint ſua natura ad tres dragmas magna ex parte aſcendũt, vt rhabarbarum, turbith, agaricus, epithimus ad quatuor drachmas teſte dioſcoride, polipodium ad vnciam integram, quicquid de his duobus decreuerit meſues: ſi verò ſint arte compoſita, à drachmis duabus ad vnciæ

ſemiſſem attingũt paulò plus, niſi quod diaphœniconis vnciam atque adhuc plus erogat Meſues: ſed tutius putarẽ ad reliquarum põdus refferre. Quarto ordini adſcribũtur quæ à granis tribus ad ſcrupulũ, & raro ad drachmã vſq; recipiuntur, iſtius modi ſunt ſcãmoniũ, helleborus, colocinthis, ſuccus cucumeris ſylueſtris: ſcammonij quidẽ drachmam exhibebat antiquitas, nos duodecim grana nõ traſcendimus: hellebori drachmam intrepide largitur Manardus, verũ eius vſum abhorreo, niſi minori multo quantitate potetur: hoc etenim ſeruandum eſſe perpetuò cẽſui, vti quæ purgant ſummo gradu, aut nunquam vſitentur, aut minima ſaltem quantitate. accipiamus prætereà generales medicamentorum facultates ad temperatum corpus dici, quando citrà latitudinem nominãtur: 3. Simpl. cap. xiij. exẽpli cauſa, cũ dicitur apud Meſuem, doſim electuarij indimaioris eſſe aureorum triũ, illud procul dubiò temperati corporis repectu eſt intelligẽdum, aut omnino huiuſmodi pronũciata ſũt vituperanda: conſtat quippè non omnibus
corporibus

corporibus æquam quantitatem conuenire, ſed maiorem his qui difficilè mouentur, minorem à quacunque cauſa commotis ventribus, mediocrem his qui in medio iacent, quocirca in ea ſemper fui ſententia, omnes ſcilicet methodos curatorias quas practicas appellat medicorum vulgus, eſſe igne vrēdas inextinguibili, quòd in quouis morbo citra diſcrimen corporum, purgantia medicamenta reliquerint ſcripta, non diſtinguentes ſi tertiana fuerit hominis ſuapte natura ventrem fluidum habētis, hoc expurgetur pharmaco, ſi durum, illo: atque eadem ratione de alijs. ſic enim cautum eſſe apud Hippocratem libro de purgantibus medicamentis legimus ſequenti oratione: Cum itaque pharmacum alicui dare voles, ſiue deorſum, ſiue ſurſum purgans, interrogare ipſum oportet, an prius biberit medicamentū, & an aluus ex deorſum purgātibus cita ſit, & celeriter obediat, aut dura: & ſi citam ac facilē ſolutu eſſe dixerit, mollioribus & paucioribus medicamentis opus habet: ſi vero dura fuerit, fortioribus indiget. idem modus in ſurſum purgan

tibus requiritur. at ſi nunquam nec ſurſum, nec deorſum ſe purgatũ eſſe dixerit, nec medicamentum bibiſſe: cognoſcere oportet an ad ea, quæ ſanus in corpus ingeſſit, aluus deorſum ſolutu facilis fuerit, aut ſurſum verſus appoſita ad vomitionem, & an ad repletionem aliquam alui profluuium ipſi ſucceſſerit. hæc omnia interrogare oportet, quò rectè conſulere poſsis: turpis enim eſt calamitas medicamento purganti dato, hominẽ occidere. Hæc Hippocrates nobis reliquit monumẽta erga corporum purgationem in intimis pectoribus cuſtodienda: quibus liquidò ſcripta receptaria damnãtur: vtpote quæ pro arbitrio cuiusq; medici varios atque varios ſcopos ſpectanti, debeant in infinitum propemodum permutari. Sicubi ergo aſſeri certæ medicamentorum doſes debent, & ceu leges inuiolatæ perſcribi, temperati corporis intuitu maxime fiet: aut certa quædam debet ſignificari latitudo, cuius minimus terminus languidis & celeriter obedientibus adaptetur, maximus duris, & ægrè ciendis, medius moderatis corporibus. ſed hæc poſte

rior

rior ſignificatio difficillimam habet adhuc exiſtimationem: ſiquidem, quouis corpore dato obedienti, alius poteſt accidere ſolutu facilior: & ſignato robuſto & duri ventris homine, alius etiam durior poteſt obtingere. Quamobrem pro diſtemperatis corporibus haud quaquã poteſt certa perſcribi pharmacorum quantitas, ſed medici acri iudicio extat exactè penſanda. quocirca ſenex in omnibus admirandus Hippocrates mollioribus & paucioribus facile obedientes purgat, nullam definiens quantitatem.

CAPVT. IX.
Quo methodus miſcẽdi diuerſa pharmaca monſtratur.

V*Bi ergò offenderit tyronum aliquiſpiã morbum compoſitum, hoc eſt, ex pluribus humoribus enatum, mox adeat diſcendi cupidus, ad ea perlegenda antidotaria quæ publicum obtinent conſenſum: ac inde ſciat,*

quæ ſint in vſu expertis iam & veteranis medicis, ſiue ea ſimplicia ſint ſuapte natura ſiue arte compoſita: quæ minimè. inter quæ, ſi fortè fortuna vnum aliquod medicamentum inuenerit, quod, aut natura, aut coctura vnam ſit nactum naturam, quodq; purgandis noxijs humoribus ſit ſatis, hoc eligat, ceu tutius, & multò minoribus incommodis ſuam operā exerturū. at ſi huiuſmodi præſidio deſtitutus componere ad horam ob morbi perplexas cauſas adurgearis, temperatorū corporum reſpectu conſtitutas doſes pharma corum explorans, Aetianas de miſcēdis eis conſulito leges: quibus maturo conſilio hinc atque inde æſtimatis, ſi ex æquo differentes humores redundarint pituita ſcilicet, & bilis, dimidium de doſi ſingulorum pharmaco rum hoſce ſuapte natura purgantium oportet admiſcere: ſi duplo pondere magis pituita, duæ tertiæ ſunt ſumendæ eius quod pituitam detrahit, vna verò eius quod bilim expurgat: & ad proportionem de reliquis extat interpretādum. Verbi gratia. Sint quatuor vnciæ pro dimidio pituitæ & bilis, propoſitum

poſitum ſit agarico & ſcammonio vti: donabis dimidiam doſim agarici, & dimidiam ſcammonij, dicẽs. R. ſcammonij grana.iiij. agarici ℈ ij: & grana decem, miſceatur in iure aliquo: aut formentur pillulæ cum ſyrupo citoniorum. doſis ſiquidem ſcammonij & agarici pro temperato corpore non eſt ſumma quæ venit in vſum: ſed quæ in medio iacet duorum ſignatorum terminorum ſcammonij ſcilicet grana octo, & agarici. ʒ.i. & ſemis. Eandem rationem ſeruamus cum electaria penes ſepiaſiarios repoſita confundere eſt animus. ſi enim pro tẽperatis corporibus ſignata eſt doſis electarij roſacei drachmæ quatuor, & diaphœniconis totidem, hoc modo vtrumq; miſcebitur: ex æquo peccanti pituita & bile, binas drachmas vtriuſq; miſcentes dictabimus ad hunc modum: Accipe electarij roſacei et diaphœniconis ana. ʒ. ij miſce in aquæ paſſularum et fœniculi vncijs quatuor. Quòd ſi dupla quãtitate bilis pituitam excedat: duas tertias cholagogi ſumemus & vnicam tertiam doſis phlegmagogi. hoc pacto: Accipe electarij roſacei ſcrupulos

los octo, diaphœniconis ſcrupulos .iiij. miſce in decocti communis vncijs quinque. Eadē methodo vtēdum tibi eſt, ſi tria miſceas, aut quatuor. Ac vt in procinctu teneas vſitata electaria, & pillularum varias differentias, pulueres, pariter ac decocta, in quibus illa miſceri conſueuerunt: ſequens ſchema ſcrutator diligenter: & ſi curioſius aliquod meditere commētum, quod penes te ſolum haberi magni facias, progreſſu temporum id commodius efficies: quo etenim tēpore magnus fieri laboras, expertis, vt Galenus ait, credito. primo De compo. ſecundum locos.

ELECTARIA PVRGANTIA AD PITVITAM.

Diaphœnicôn	*Eleſcoph.*
Elect. Indum maius.	*Diacarthamus.*
Indum minus	*Catharticū imperiale.*

PILLVLAE.

De agarico.	*Cochiæ*
Sine quibus	*Artheticæ*

De

De hermodactilis maioribus

De hermodactilis minoribus

De lucis maioribus

De lucis minoribus.

PVLVIS.

Agarici

Diaturbit

Polipodij

Chamaeleae

Sanae mundae

Tithymalli

Colocynthidos

Mirobalanorum.

SVCCI.

Cucumeris ſyluestris. Thimelaeae.

ELECTARIA PVRGANTIA AD MELANCHOLIAM.

Diacatholicon

Hamech

Diaſenae.

PILLVLAE.

De fumo terrae

Foetidae

De lapide Armeno

De lapide Lazuli.

PVLVIS.

Senæ	*Hellebori nigri.*
Epithymi	*Lapidis Armeni.*

ELECTARIA PVRGANTIA BILIM.

Diaprunôn, tum ſimplex, tũ compoſitũ.	*Roſaceum Nicolai*
Elect. roſaceum Meſues	*De pſyllio*
	Diacydonites ſolvẽs
	Diamanna.

PILLVLAE.

Aggregatiuæ	*Aelephanginæ*
De rhabarbaro	*De aloë & maſtiche*
De hiera ſimplici Gal.	*Regiminis communis razes.*
De aſſeieret	

PVLVIS.

Aloës	*Scammonij.*
Rhabarbari	*Fumi terræ*

Caſsiæ

SIMPLEX IVS.

Caßiæ fiſtulæ	*Priſcorum*
Mannæ	*Roſarũ tũ hiſpanarũ,*
Tamarindorum.	*tum perſicarum.*

Maxima ex parte electaria purgantia ſemiunciæ pondere exhibentur temperatis corporibus. pillulæ efficaces, drachmæ vnius pondere. puluis drachmæ quoque penſo exorbetur. Pleraſq; alias formas medicamentorũ apud Aetium ſermone tertio primæ quaternionis, à capite vigeſimo tertio infra reperies.

CAPVT. X.

De hora bibendi pharmacum.

Didicimus iam quo pacto parandũ ſit expurgans medicamentum, ſi quemadmodum oportet, debeat epotari. reliquum fecimus, quota id faciendum ſit hora, & an ſuperbibendum ſit, iuxta ac dormiendum poſt aſſumptionem. Maxima pars barbarorum medi-

medicorum aſſueũit nocte media catapotia hoc eſt pillulas exhibere, ſummo verò mane liquidas potiones: quòd illæ longiori tempore egeant ad coctionem in ventriculo, hæc vero breuiori. forte huius vſus rationem ab ipſo Alexãdro medico mutuati ſunt, qui duodecimo libro, capite de quartana ἐν νυκτὶ δίδου καταπότια, ideſt, noctu tradere iubebat pillulas. Paulus verò libro ſeptimo, c. iiij. & vi. ieiuno ventriculo, & peracta coctione ad hũc modum fieri imperauit. Summatim in omni purgatione efficaci, medicamẽtum homini, quem certa victus ratiõe prius alueris, ieiuno, et coctiõe obita trades: quoniam ſi poſt cibum, aut non abſoluta coctione tum in ventriculo, tum in iecore, exorberetur, alimentum in membra dirigeret incõfectũ. Qua oratione ſuffultus perpetuò reprobaui eos, qui nõ longè à cœna, catapotia ſuccos è capite purgatura bibenda curãt, ea quidem cauſa, vt quum alimenti vaporibus aſcendentia, melius peragant ſuam operationem. hoc etenim euidenter aduerſatur Paulo, atque eius demonſtrationi: præter id

quòd

quod imbecilli laborantes noctem agunt inſomnem, quo nihil operoſius poteſt illis obuenire. quippe ſi ſanis vnica vigilia tam aſſolet eſſe difficilis, vt ſe fractos, & ad nihilum reſpondeant proficuos, qui noctem vnicam vigilarunt: quanto par eſt credamus, proſternet languidos iam, ac prorſus inermes effectos? Sed neque perpetuo ſummo mane potandum eſt purgans medicamentum etiam liquabile. ſiquidem nondum confectis ſuccis, ſed adhuc alimenti qualitatem referētibus, non decet ingerere pharmacum, ſicut neq; cibum alium. nam ſi in exhibendis ſyrupis vtramq; coctionem exigebamus abſolutam: multò æquius id fiet in eo, qui pharmacū eſt potaturus. Niſi ergo hic obſtiterit cruditas, poterit elargiri qua hora creditur celebrata coctio, & patiens ſufficienter dormierit: idque ſiue catapotia ſint, ſiue pulueres, ſiue cuiuſuis alterius formæ. Verùm pro tyronibus hoc adderem, catapotia per horam vnā aut duas antè diluculum eſſe ingerenda, quod coctione opus habeāt diuturniori: potabilia verò ſerius, ob cōtrariam rationem, atque hoc

ſeruandum eſt, dum morbus non vrget, opportunumq́; tempus, quale diximus expectat: aſt ſi tam ſæuus ſit, vt non liceat paululum eius remedium procraſtinare, veſperi et meridie, & quacunq; alia hora eſt ingurgitandum: quemadmodum fecit Galenus quatuordecimo libro De morbis curandis, & Trallianus cap. De opthalmia, & angina, ſecta vena ſummo manè, non dubitauit purgãti medicamento vti occidenti ſole. Hinc cõſtare arbitror, cauſam ob quã vnica die duas ſorbitiones purgatorias plenũ ſit timoris exhibere, quemadmodum Auicenna monuit quarta primi cap. v. & plerumq; ſit neceſſũ eadem die præeunti ſanguinis miſsione, veſperi pharmacum ſumere. eſt enim turbatio humorum ſanguinis miſsionem conſequens paululum temporis durans, ac proinde paucis interiectis horis locum dat exorbendo pharmaco: rurſum agitatio pharmaco effecta ſolet duos dies ac amplius permanere. idcircoque pertimeſcunt cordati medici in tam breui tempore bis aut ter corpus purgatione cõmouere. Poſt catapotiorum potum omnes

dormire permittunt, hoc eſſe ad coctionem eorum neceſſarium dicentes: imò Auicenna in vniuerſum præcepit ſomnum ſuper medicinam fortem antequàm operetur, quod hoc pacto melius eam operari ſuſpicetur. Cęterum, quum incertum ſit, quando incipiet ſuã operationem exercere pharmacum, & periculum non leue ſequatur, ſi moti humores propter ſomnum non expellantur: nulla ratione eſſe dormiendum poſt epotum medicamentum conſuluerim. ſi namq; poſt vllum eſſet commodè dormiendum, poſt illud maxime fieret, quod aliorũ omnium extat fortiſsimum: veruntamen ad helleboros corpus moueri, & irrequietũ eſſe voluit Hipp. iiij. Aph. xiiij. propterea quod motus, humores ad motum parat, & huc atque illuc confluere facit, quod oſtendit nauigatio: ſomnus autem eoſdem in eodem ſtatu conſeruat, & ad expulſionem reddit ineptiſsimos, non ſecus ac illi qui vitam agentes ſedentariam, ægrè admodum ſua corpora quoquàm tranſmutant. Bibunt iuſculum inſulſum paucis à potione interpoſitis horis, quod hoc modo iuua

ni pharmaci operam ſi Dijs placet, exiſtiment: & quoniam id putant Auicennam ſanxiſſe loco citato, vbi ad hunc modū ſcripſit: Cumq; ipſius omnia ſedata fuerint, ambulet, & moueatur paulatim: quoniam hic motus eſt iuuatiuus: & interpoſitione horarum ex aqua calida tantum bibat quod medecinam non liquefaciat & expellat ipſam, & eius debilitet virtutem, niſi fuerit in hora, quando neceſſe eſt, vt ventris ſolutio conſtringatur. quibus dictis Auicennæ vſque adeò manſerūt addicti plurimi, vt bis terue exonerata aluo, mox iuſculum aliquod pulli quod ſalis ſit expers impertiant, negligentiæ criminis niſi id obſeruauerint incuſandi. Non debuit tamen quenquam lubricus adeò locus ad nouum condendum dogma excitaſſe: ſiquidem manifeſtè decreuerit, oportere medecinæ potatorem, nec comedere nec bibere, donec medicina ſuam perfecerit operationem. ſolos excipit bilioſos, quibus ob id, quod facile ad ventriculum refunditur bilis plura ſymptomata generans, nō veretur panem vino maceratum, antequam operari incipiat

cipiat pharmacum, præſtare: quemadmodũ eos qui debilem habent ventriculum aut calidum, præmanſos vino granatorum, aut aqua hordei ad pharmaci potionem accedere conſuluit. nam quanquam in huiuſmodi naturis, aut valdè calidis, aut valdè debilem habentibus ventriculum, ad vitandum ſymptomatum prauorum incurſionẽ, huiuſmodi licentia vti permiſerit: in cæteris tamen Hippocraticarum præceptionum non videtur oblitus, quæ ſecundo Acutorum com. xij tunc ſolum ſuperbibi aliquid concedunt, quãdo inhæſiſſe particulam quampiam medicamenti in ſtomacho, & ore ventriculi pertimeſcimus. at protinus illud ſuperbibendum eſt, vbi quis medicamentũ ebibit: purgatione etenim in media ſorbitionem dare non conducit, quod operationem pharmaci eo modo exolui vereatur. Rogãdus præterea eſt quiſquis licenter adeò hiſce potionibus laborantes intempeſtiue ſaturare ſtudet: nunquid iuuare pharmaci operationem intendat, an potius inhibere? ſed poſterius non facilè donabit: controuertimur nempè cum his qui bis

 térue

térue,quatérue ſubducta aluo id genus ſorbitiones propinant. ob id igitur exhibētur quò calcaria purganti ſuperaddantur. melius ergo fortaſſe fuerit, vt ſale conditæ exhiberentur, non inſulſæ: ſal quippe extimulat expultricem. verùm hi ſine ſale offerunt, & antequàm quò perrexerit pharmacum ſint experti: quamobrem plures ob cauſas ſunt merito vituperandi.

CAPVT. XI.

De generali tempore bibendi pharmacum: & an cum cibis aliquando debeat commiſceri.

CAuit itaque Hippocrates ne ſorbeatur quidpiam poſt pharmaci ſumptionem, & ſi quid exorbetur ea cauſa faciendum voluit, ne particulæ malam qualitatem obtinētes pharmaci, in gulaq; aut ore vētriculi remanentes, ſua mordicatione cruciēt quoquo modo laborantes: cumq; noſtra tempeſtate benigniora ſint, quæ potantur pharmaca, nō opus

opus erit ita crebrò huiuſmodi poſt ſumptũ medicamentum præſidio. ſed quia ſæpius arctat medentem artificem de permiſcendis cibis cum purganti medicamento ſumma neceſsitas, non erit præter inſtitutum aperire tyronibus, liceat illud nõnunquam efficere, nec ne. Aetius ſermone tertio primæ quaternionis cap. quinquageſimo ſeptimo, vinũ condire expurgatorium, ſalſamenta etiam, quibus cibos mandere intinctos parat, idq; eſſe Hippocraticum conſilium in cibis medicamẽta ſumere, ſuaſit: pcipuè in ſanis expurgari timentibus, & ex morbo conualeſcentibus, & diuturno morbo oppreſsis. Nos etiam experti ſumus Epidemico illo morbo, qui milleſimo quingenteſimo quadrageſimo tertio, & quadrageſimo quarto anno totam hanc Carpetaniam crudeli faſtidio vexauit, quantum conducat iucundis eduliis pharmaca commiſcere. faſtidiebant etenim adeò cibos miſeri ægrotantes, & reliqua quæ offerebantur, vt niſi minis atq; tormentis ad accipiendum adurgerentur, eorum quamplurimi ſpontè mortem obiiſſent deſperata ſalu

te prudenti diligentia fateor me plures pro iniqua illa temporum ratione ſeruaſſe incolumes, modò paulatim & latenter humores detrahens, modò verò præ faſtidio animum deſpondentes, pluribus exhortationibus ad capiendos cibos exhortans. Actuarius libro De compoſitione medicamẽtorum huius etiam fuit ſentẽtiæ, quæ permiſcere cibis medicamenta nonnunquam vtile eſſe cenſet: maximè probandus, dum pueros & imbecillimos homines exinanire contendimus, quos nullis cautionibus obtemperantes reddes, niſi in ipſis edulijs lateant pharmacorũ vires. Quin & Galenus ſexto Epide. parte quinta com. vigeſimo nono, non ſolum victu humectanti corpora ad helleboros præparaſſet: verùm in ipſo ſumptionis tempore, ſimul cum humectanti cibo helleborum libenter miſcuiſſet, quemadmodum libro De alimentis non formidauit, ſcammonio mali cotonei cauitatem impletam aſſare, ac poſtmodum malum ipſum mandendum exhibere. Quãobrem tutò ſatis hodierna die, vulgares medici ſanam mundam, aut polypodij farinam,

aut linozoſtis ſuccum cum iure carnium cõmiſcent: ſiquidem illud effeciſſe conſtat antiquos, & Dioſcorides ſæpius illud facit, atque Oribaſius compendio ad Euſtathium filium, radicem inciſam cum ſardinis & iure gallinæ coctam dat polypodij. quod ſi cautũ eſt ſuperius ne quid comedat potator medicinæ cibi, id me Hercule non prohibet, quominus ſimul deuoretur pharmacum & cibus: quemadmodum nullus hactenus vetuit panem cum carnibus edere, & legumina cũ pane. iiij. Acutorum nonageſimo ſecundo: crudum namq; ſuperingerere antequàm perfecta ſit ventriculi coctio, nemo eſt qui non cohibuerit: at verò varios ſimul deuorari cibos non vſquequaque reprobant experimenta, neque antiquiſſimorum decreta, quemadmodum Macrobius libro ſeptimo Saturnalium luculenter defenſauit cap. v. Poſtrema de purgantibus medicamẽtis diſſertatio, quã quam libro De purgatione à nobis extet fuſiſſimè pertractata, ſuisq; demonſtrata ſyllogiſmis, nihilominus tamen nuda narratione, quæ ad præſentem attinent commenta-

 tionẽ

tionem repetentur: ſuſcitaſſe quamuis videar liquido illam ſolennem admodum cõtrouerſiam, qua, an perpetuo ſpectanda ſit coctio humorum ad purgationem diſceptatur. Sed ſentio iam ædepol ringere canem mordaciſsimum, lapides ipſos mordere, exerere ſuã rabidiſsimam linguam ipſa ſola rei propoſitione. Nam quum nihil magis rabidi canes oderint, quàm aquæ conſpectum, & lucidiſſimum ſplẽdorem: dum ſeroſos humores abſque expectata coctiõe expurgamus, aut quoſuis alios vrgenti morbo, ſeu turgenti, Dij Deæq;, quas tragedias ille non mouet, quas manus non prenſat, ſuam nimirum prodens ignorãtiam? Ego ſanè euidenter aſſerentem Galenum reperio in ipſis morbi initijs fore expurgandos ſeroſos & tenues humores, libro Quos, & quando, & quibus medicamẽtis purgare oporteat. quem ſequutus Aëtius sermõe tertio primæ quaterniõis cap. vigeſimo tertio ſic habet. Et ſeroſos quidem ac tenues humores in principio morborũ euacuare oportet: alios etiam humores quum turgent, cuncti, crudos etiam, non cunctantur

mouere

mouere expurganti medicamento, vti aphoriſmo illo, Cocta medicari, ſcriptũ eſt: ſed cũ morbus ſua magnitudine vrget, hoc eſt, impẽdens periculum promittit, nõ omnes conueniunt erga humorũ expurgationẽ ante morbi coctionem: quos in re apertiſsima cæcutire tã eſt manifeſtũ, quã certũ eſt omnia medicinalis artis dogmata ſubuerti: & nihil prorſum viriũ poſsidere, quũ morbi magnitudo vrget, ſiue periculũ minatur. (minatur aũt omne quod magnũ eſt Celſo interprete lib. v) ſic enim. 1. lib. De fracturis cõmẽt. 44. ſcripſit Galenus. Ad id enim, quod ſubinde vrget, inſtare medicus debet: neque tanquam legem inuiolabilem præcepta ſibi eſſe ſeruãda exiſtimare, præſertim ſi non conuenienter omnia euenerint. Expreſsius multò libro ſeptimo De morbis curandis quæ ſequuntur iniunxit obſeruanda. vbi namq; à quoquam affectuum non leue periculum inſtat, ad id quod vrget primùm dirigi curantis conſiliũ debet. vbi aliud efficiens eſt, aliud quod ab eo efficitur: ipſa cauſa expectanda eſt: at vbi curari hoc ante illud non licet, ad id quod

ordo

ordo dictat eſt reſpiciendum. Atque in eo quidem curationis conſilio, quod ab vrgenti initur, affectus magnitudo perpẽdenda eſt. ea triplex eſt, alia quæ ex leſæ actionis præſtantia ſpectatur, alia quæ ex propria affectus eſſentia, & tertia præter has quæ ex facultate, quæ læſum corpus gubernat, æſtimatur. hæc Galenus ipſe. quibus docet apertè ad id quod vrget, hoc eſt, quod promittit periculum, inſtare debere medicum in primis. rurſum vrgere morbum, quãdo magnus aliquo trium modorum exiſtat. hoc ipſum vrgere reſpiciens Galenus nunquam ſatis commendauit ſententiam illam aphoriſticam: Inchoantibus morbis, ſi quid videtur mouendum, moue. In qua tempus auxilij (quod ex duobus potiſsimũ cõſtat re poſcẽte, hoc eſt, magnitudine morbi, & nõ prohibẽti virtute) ſignificari, ſplendidiſsimo orationis diſcurſu libro ad Thraſibulũ Galenus oſtẽdit. quid quod libro duodecimo methodi vbi ex inſtituto de febre ex pluribus humoribus pendenti crudis agebat, huiuſmodi reliquit ſententiam: Ergo in huiuſmodi curatiõibus, ſi iam

deprehenſus ſyncope cubans eſt, omnis ſolicitudo medentis ad ſymptoma vertitur: ſin nondum ea premitur, vtriuſque curam habebit, & vt ſymptoma non incidat, & vt morbus paulatim diſcutiatur: celerius autē hunc diſcuteremus, ſi nullus ſymptomatis ſubeſſet metus: quippe qui multitudine ſucci crudi grauatur, hūc ſi modò iuſtam ſemel vacuationem ferre poſſet, nec metus aliquis syncopes impenderet, ſemel arbitror vacuatum à morbo explicaremus. Hactenus quidem Galenus, qui non ob aliud multos crudos ſuccos ſimul vacuare deſtitit, quàm quod conſentientem facultatem non haberet, aliàs quidem ſemel vacuatum laborantem à morbo explicaret pariter ac liberaret. quòd ſi crudi humores in tanto periculo ſufficerēt vacuationem arcere, falſo ſyllogiſmo Galenus vſus, minus rectè collegiſſet ſequentem analogiſmum: Si non impenderet metus ſyncopes & vires integram vacuationem ferre poſſent: ſemel vacuatum à morbo liberaremus. Præcipuè quum ob ſolam magnitudinem morbi, ſicut docemus ſanguinē mittere

ita

ita expurgare iubemur, vt vacuemus & reuellamus, aut vacuemus tantum: tametſi humores mediocritatē ſeruent. iiij. Meth. quod ſeruauit Hipp. ij. Acuto. x. qui pleuritide inferiores coſtas profliganti, ex purgatione vtitur, non reclamante Galeno. Et. iiij. Acuto. lxxix. in peripneumonia helleborum nigrū inter initia propinauit. demum nullum eſt adeò inuiolabile præceptum, quod non euertatur, ac ceſſet, oblato theoremate omnium maximè neceſſario, quo id quod maius affert periculum in primis expugnare monemur. v. Apho. xix. eò maxime, quòd in his morbis vrgentius ſolicitantibus, tametſi natura perſpicuos motus turgentium non edat humorum: ſatis tamen euidenter ad expulſionem ſe eſſe accinctam inſinuat, dum pulſus nimium inæquales pandit, qui ab hiſce morbis ſunt inſeparabiles, & plenitudinis vires grauantis deſcribuntur certa indicia libro de plenitudine. Sinant ergo maledicere rabulæ, & impudentiſsimum hominum genus: quòd nos tā apertis Galeni veſtigijs addicti indefenſando tam proficuo reipublicæ

dogma-

dogmate tã pertinaciter perſeuerauerimus. Quòd ſi locum aliquem deſideras in quo verbo hoc, Vrget, Galenus ſit vſus, & ob id in principio morbi doceat expurgandum eſſe, aut ſanguinem mittendum, legas libro De totius morbi temporibus, vbi ad hunc modũ ſcribitur: Quæ ab alijs omnibus medicis antiquis dicta ſunt, non permittunt nos nomine principij primã acceßionis inuaſionẽ intelligere, ſed longius tẽpus in quo ſanguinẽ mittere, clyſtere vti aliquo, aut ſi quid vrgeat, expurgare poßimus. Sed ad inſtitutũ reuertar, quò tyrocinio initiatos quæ tantopere ſunt neceſſaria breuiter erudire propoſuimus. Illa tandem teneant alta mente repoſita ſtudioſi, in ipſis morbi initijs ſeroſos & tenues humores, & turgentes, hoc eſt, hucatque illuc motos, (quod ex inquietudine & varijs laborãtis doloribus dignoſcetur) & vrgentes (hoc eſt qui morbũ adeò magnũ promittũt ſiue pſentẽ ſiue futurũ, vt ſi non præcaueatur, periclitãtem laborantẽ præ ſe ferat) eſſe quã citiſsime expurganti medicamẽto vacuãdos: quẽadmodũ placuit Arabũ primo. 1. 4. cap.

de

de cura putridarum generali, dicenti, Quum times victoriam humoris ſuper naturã &c. Quòd ſi nihil ipſorum intempeſtiuam facere purgationem coegerit, coctos humores medicari oportet, & quando expultricis muneri ſint dedicati, ex Aphoriſ. xxij. primæ ſecti. Aphoriſmorum.

CAPVT. XII.

De externis quibuſdam auxilijs, embrocha, inſeſſu, fomentis, & epithemate.

DEcretum eſt ſuperius, quem in modum decoctiones herbarum, radicum, atque ſeminum ſint nobis parandæ, dum ſerapiorũ miſcendorum rationem redidimus. nunc autem quo pacto ex eiſdem decoctis alia ſtruãtur remediorum genera dicendum nobis eſt. Ac primum quidem fomenta vocantur ea, quibus vice balnearum, particulam aliquam intingimus panno aliquo duplici: aut ſpõgia,

aut veſica, aut vaſculo aliquo præfatis decoctis calidis pleno: idq́; facimus plerunq; ad diſcutiēdas materias quæ loco creduntur fixæ permanſiſſe in poſtrema curationis parte, de qua Galenus aſſeruit libro quartodecimo Meth. commune eſt (inquiens) omnium morborum, quos vitioſus creat ſuccus, in fine diſſoluentibus vti: in principio etenim ipſius curationis nondum vacuata plenitudine plus trahimus ratione excitati caloris, quam exhauriamus. iij. Tech. gratia etiam dignoſcendæ affectionis, ſecuriſſimum fomentum eſt, & omnino aliquam afferens vtilitatem, vel tanquam ſignum ad dignotionem, vel tā quam cauſa ſanitatis: quando enim nihil influit, fomentum diſcutiens eam quæ in parte continetur ſuperfluitatem, ei ſanitatem reſtituit: quum verò adhuc influit, quam primū adhibetur ſuo calore aliquod affert mediocre leuamen, ſed paulò poſt dolorem auget, & tunc fit dignoſcitiuum ſexta aph. Aphor. 31. ex quo nos diſpoſitionem comprehendentes ad totius corporis euacuationem peruenimus, hac de cauſa nondū cognouiſſe Hip-

pocratem pleuritidem ſecundo Acutorum, dum fomentis tentat dolorem ſedare, teſtatus eſt Galenus nono De placitis. Quādo vero eaſdem decoctiones in lebete aliquo aut vaſe alio amplum orificium habenti inijcimus calidas atque euaporantes, & laborantem ipſum ſuperſedere iubemus tecta facie ne ad caput vapores aduolent, inſeſſum feciſſe dicimur. Vtimur autem eiuſmodi remedijs ad ſedandos dolores renum, veſicæ obſtructiones tollendas, & ad eas quæ in vtero ſunt durities emolliēdas magna ex parte: nec non quum inteſtina dolore aliquo pertinaciq; infeſtantur. Quòd ſi pars aliqua noſtri corporis reſidem patiatur affectionem, præcipuè ſi caput exiſtat, irrigationibus ex gutturnio cadentibus, calidiſq; vtimur: vocaturq; maioribus id genus auxilij embrocha, hoc eſt irrigatio, quod ex alto loco decidēs, ad profundiora ſubit. Poſtremò ſi huiuſmodi decoctorum libræ ad ſummum duas drachmas puluerum miſcuerimus, aceti vnciam, ſi hepati medemur, aut vini odoriferi, ſi cordi, ſuperaddentes, epithemata confeciſſe ſeſe arbitra-

bitrantur vulgares medici: quæ modò ex frigidis aquis ſiue decoctis, ſiue ſtillaticijs: modò ex calidis conſtruuntur, atque ad portionem ex pulueribus. ſolemus autem hiſce vti tunc potiſsimum quum æſtu feruentiſsimo excruciari laborantem percipimus: quemad modum crebrius contingit in cauſonibus, at que in his febribus quæ ex bile ortum accipiunt. antiquiores non ſolum has liquidas ſu perpoſitiones, quibus cor, iecur, & thoracem attemperare attentamus vocabant epithemata: verùm emplaſtra, cataplaſmata, malagmata & unguenta, vti perſpicuum eſt ex ipſo Paulo libro ſeptimo capite decimo octa uo: tametſi propius hoc nomine notetur quæ medijs corporis regionibus accommodantur: & ex ipſo Aui. 4. 1. vtimur his ſupra cor omni tempore morbi, quo vehemens cauma vrgere laborantem percipitur: in alijs partibus in ſtatu, aut prope. Quæ omnia quò clarius intelligantur, non pigebit formulas aliquot ſubijcere.

INSESSVS.

Accipe decocti chamæmeli, meliloti, atque verbaſci lib. iij. fiat inſeſſus pro tineſmo.

IRRIGATIO.

Accipe decocti chamæmeli, meliloti, et ſtechados lib. i. fiat embrocha pro capite.

FOMENTVM.

Accipe fœnu Græci, anethi & chamæmeli omnium manipulos quatuor: decoquantur in libris tribus aquæ ad medietatẽ, & fiat fomentum pro pleuritide cũ veſica bubula.

EPITHEMATA.

Accipe aquæ endiuiæ, ſolatri, roſaceæ, acetoſæ an. ℥ .iij. pulueris omnium ſandalorũ. ʒ. ij. aceti . ℥ . i. fiat epithema pro hepate.

Aliud

ALIVD CORDIALE.

℞. aquæ roſaceæ, acetoſæ, bugloſſæ, an. ℥. iiij. ſandalorum omnium. ʒ. i. ß. vini albi odori. ℥. i. croci ℈. i. miſce, & fiat epithema. huic addunt oſſis cordis ceruini ℈. i. margaritarum foratarũ, aut non foratarum tantundem.

EPITHEMA CALFACIENS.

Accipe aquæ naphæ. i. florum mali medici, ſeu arantij, aquæ meliſſæ & bugloſſæ an. ℥. iij. vini albi ℥. i. diamoſchi ʒ. i. ß. miſce quoque croci grana. viij. intingatur pannus duplex.

Pro pauperibus, ſolas aquas accipimus, aut hydræleum, aut portulacam albumine oui et roſaceo oleo piſtam.

CAPVT. XIII.

De exterioribus auxilijs vnguẽto, cerato, emplaſtro, ſeu cataplaſmate.

OLea ſolent non infrequenter vnguenta compellari antiquiſſimis. Cæterum ex ipſis conſtructa cum cera, interim dum mollem adipiſcuntur conſiſtentiam, vnguenta preſſius nominantur & acopa. vij. De comp. ſec. gen. quando verò duriora ſunt, cerata: duriora adhuc, emplaſtra, ſeu cataplaſmata ſeu epiplaſmata, ſeu malagmata. Celſus minutius iſta diſpeſcuit quinto libr. cap. xvij. ab vſu malagmata retulit nominari, quæ emolliunt induratos effectus libro vij. De com. ſect. gen. vbi nihil referre putauit, ſi emplaſtra aut malagmata velis appellare. Sed dum clarius procedunt autores vnguenta, ſeu acopa vocitant: quæ quadruplum olei ad ceram recipiũt: ad cerati liquidi formam tendentia vnguenta: quæ duplum olei ad ceram, ceratum iam tunc dicitur, & ad emplaſtri formam accedens, quando tantundẽ olei & ceræ iniicitur, ſic enim notatum eſt per Oribaſium libro ſecundo ad Eunapium: & Galenus illud edocuit libro tertio De cõpoſitione pharmacorum ſecundum genera: emplaſtri quoque figuram accepiſſe refert

medicamentum, vel ſi ceræ ſextam partem reſinæ immiſceas. & ſubiungitur: Attamē, ſi, vt in modum emplaſtri pharmacum fiat nihil curas, reſinam addere opus non eſt. Iuniores vero vnguentum appellant quod ex oleo & cera concinnatur ſiue molliſſimum ſit quod quartam partem ceræ ad oleum recipit, poteſtq; alio nomine linimentum vocari, ſiue mediocris ſit ſubſiſtentiæ, quale eſt quod fracturis adaptatur: ſiue duriſſimum, eritq; quod æquali penſo ceram & oleū recipit. Ceratum quod ex reſina & oleo, aut ex his cum cera conſtatur: quod ideo efficitur, vt agglutinantius ſit, & parti laboranti firmius inhæreat. extenditur hoc in corio ſubtenui aut coccineo panno, nonnunquam ad figuram ſcuti quando ventriculo eſt adcommodandum: nonnunquam vero ad ſemicirculi, vt quum iecori eſt admouendum: quadrangulare verò, ſi ſpleni. quòd ſi prædictis maiorem efficaciam augere cupiant olei octauam partem, aut octauā & ſemiſſem de puluere aliquo ad leuorem protrito adijciunt: quemadmodum libro octauo De compoſi-

tione ſecundum locos inter initia, & octa-
uo De morbis curandis Galenus iuſsit, non
trāſgrediens ſeſqui drachmam pulueris. Em
plaſtrum verò quod ex herbis, radicibus, ſe-
minibus ad certam compaginem craſsiorem
redactis, conficitur ſimul atque ex oleo aut
pinguedine: ita tamen vt pro ſingulis herba-
rum manipulis olei aut pinguedinis vncia v-
na aut paulò plus commiſceatur. quo modo
parari debet emplaſtrum ex ſemperuiuo, &
corticibus granatorum, atque rhu in vino co-
ctis, & deinde cū farina hordei miſtis libro
ſecundo ad Glauconem de genu inflamma-
tione: & aliud cataplaſma ex plantagine et
lente, pane & oleo roſaceo. ex quo loco per-
ſpicuum eſt cataplaſmata & emplaſtra ni-
hil differre tametſi Fuchſius aliter adnota-
uerit. quæ quò perſpicua magis ſint diſcenti-
bus, formulas aliquot ſubijciemus.

VNGVENTVM.

℞. olei nardini ℥.i. ceræ ſemiſſem, maſti-
cis & aloës ℥.i. pro ventriculo fiat cera-

tum

Franco muſeno

tum liquidũ: ſi acopon malis, ceræ quartam partem mittes.

ALIVD PRO NERVORVM PVNCTVRA.

℞. olei. ℥. i. ceræ ʒ. ij. euphorbij. ℈. ij. miſce

CERATVM ANTIQVORVM.

℞. olei nardini & ceræ põticæ an. ℥. i. aloes & maſticis ſeſquidrachmam. formetur ceratum. viij. Meth.

CERATVM IVNIORVM.

℞. olei nardini & maſtichini vtriuſq; ℥. i. reſinæ ℥. i. aut ceræ & reſinæ vtriuſque ℥. i. pulueris abſinthij & cinamomi vtriuſque. ʒ. & ſemiſſem. formetur ceratum ſcuti forme ad ventriculum.

EMPLASTRVM, SEV MALAGMA, SEV CATAPLASMA.

℞. ſemperuiui, corticum granatorum, rhu, an. manipulum. i. coquantur in vino rubro ad luti compaginem: deinde adde farinæ hordei quod ſufficiat cum olei roſacei vncijs tribus ad formam emplaſtri.

ALIVD.

℞. radicum altheæ, florum chamæmali, meliloti, ſeminum anethi an. manipuli ſemiſſem: oleorum chamæmali & anethi an. ℥. i. fiat emplaſtrum, poſtquã herbæ ad ſpiſsitudinem fuerint excoctæ.

Eandem ſeruant compoſitionis normam ſynapiſmi, & dropaces, quæ metaſyncritica Galeno nuncupantur libro De compoſitione ſecundum locos ſecundo: ad quæ in contumacibus affectionibus curandis, tãquam ad ſacram ancoram confugiendum eſt, eius modi eſt quod ex ficubus aridis & ſynapi paripondere miſtis componitur. Vide Aetium.

Caput

CAPVT. XIIII.

De peſſis, glandibus, clyſteribus.

PEſſus glandula eſt oblonga oſculo matricis conueniens naſcale ſeu peſſariũ dicitur vulgaribus: ſuppoſitorium ſeu glans ano inditur, nihilo, quantum attinet ad figu-à priori diſparatum. quæ ſi naribus intromittantur aliud ſortiuntur nomen à particula ipſa: vocanturq; ἔρρινα, ſeu caput purgia, paulò minora præfatis & ad pyramidis formã confecta. poſſunt id genus remedia nonnunquam confingi ex facilè parabili materia, nobisq; admodũ familiari. cuiuſmodi ſunt ſuppoſitoria, quæ ex radice betæ, vnguine ſuillo peruncta, aut lardone, aut ſapone, aut alumine oleo conſperſis, & ſale, aut melle percocto & ſtercore muris, aut quouis alio cum leporis pilis conglobato. aut ipſa ciſti fellis in modum pyramidis apparata, conſtruuntur pro pueris potiſſimum ac pauperibus. Conſimiliter peſſi pro matricẽ finguntur ex mercu-

rialis

rialis folijs tritis: hæcq; interdum vnguenti ſeruant conſiſtentiam, interdum vero ſolidiorem multò. prioris exemplum eſto, quum emollire oſculũ matricis intendimus, ex butyro, medullis, pinguedinibus, oleo ſeminis lini, aut amygdalarum dulcium, & ceræ iuſta quantitate vnguentum fit. quod deinde lana ad digiti figuram apparata receptum, ori matricis apponitur. ſecundi, vt ſi ex aliquo electario ad formam duram excocto huiuſmodi conficeremus formulam: aut ex melle valde cocto & cũ pulueribus deſtinato ſcopo congruentibus, commiſto: ſcilicet ex diaphœnicone, benedictá ve laxanti vlterius excoctis, expurgandæ matrici conficitur peſſus durus. atque hæc methodo egent vt componantur, eritq; pro mellis vncia vna ſatis cocti, drachma vna aut duæ puluerũ: ſi ex pinguedinibus & oleis paretur, quæ dicta eſt in vnguentorum compoſitione ſeruabitur methodus auctis aut minutis quantitatibus ad medici arbitrium: tantundemque fiet ſi cerati inſtar cum gummi & reſinis præparentur. Atque eandem rationẽ ſubaudias oportet,

tet, quum pro naribus iſthæc paras: niſi quod quantitate minora, & differẽti materia extant ſubigenda. Clyſteris compellatio inde videtur ſuborta, quòd lauet inteſtina & fæculentis ſordibus emundet ἀπὸ τοῦ κλύζω. i. lauo, quod per ipſum iniicitur inſtrumentum: poteſt hoc nomine ſimiliter explicari illud, quo matricem alluimus, & veſicam: cæterũ peculiarius nomen ſib vendicat id, quo vterũ proluimus, ſcilicet μητρεγχύτης, hoc eſt, vteri infuſorium. Quorum vt Aëtio placet quidam ſunt molles & ad emollienda recrementa vtiles, quidam acres, atque alij alios præſtant vſus, vt quum abſtergimus vulnera, ſtringimúsve immodicè fluentes particulas: mollibus vtimur in febribus, & cum præduro ſtercore inteſtina ſunt obſtructa, ac plerumque ex facile parabili materia, vt ex hydræleo, ptiſana, aqua tepida: acribus verò in morbis rebellibus, & ſopore aliquo coniunctis, vti in lethargo, caro, & ſimilibus, in quibus electuario forti in iure aliquo diluto vtimur. magna ex parte clyſter recipit decocti ...icini libram vnicam, oleí ℥. iij. ſalis. ʒ. i.

mellis

melliſ aut ſacchari ℥.i. cum expurgare ven trem eſt animus, ita enim Aëtius quartam partem olei aquæ ſeu decocto iniicit nonnũ quam medietatem: non tamen idcirco cũcti clyſteres ſunt ad eundem modum parandi: nempe ſi inteſtinorum dyſenterias ſtudeas extirpare quod non niſi ſanentur vlcera effi cies, ſtultum erit ſalem, oleúmve clyſteribus immittere: ſal etenim exaſperabit vlcus de ſiccantia ſine morſu expoſtulans, oleum etiã ipſis vlceribus perpetuò reputatum eſt noxiũ ob id quod corrumpit carnem, et ſordibus re plet. tunc ergo ſola aqua mulſa, aut ptiſana, aut furfurum decocto cum melle aut ſaccha ro vtetur commodè medicus: & vbi genera tionem carnis procuret, aloëm, thus, bolum Armenum aut conſimilia permiſcebit, ſalẽ autem aut oleũ minimè. Imò vſq; adeò hanc vulgò conſtituendi clyſteres conſuetudinem indiſcriminatim receptam vitupero, vt pitui toſis expurgandis recrementis ſolum decoc tum cum melle aut ſimilibus cõueniat citra pinguedinem aut oleum cõmune: quod qui dem voluit Aëtius, qui febribus ex pituita

accenſis

accenſis decoctum ex fœno Græco citra pin guedinem admouendum eſſe præcipit. quî nã obſecro pituitoſos humores lubricos & pinguia fugientes, veluti aquam, oleum aut pinguedo mundabit, & ex ipſis inteſtinorũ inuolucris extrahere poterit? Vtero quoq; nõ abſimile inſtrumentũ adaptamus, niſi quòd calamus requiritur oblongior veſicæ alligatus, pro veſica curuior: quemadmodum experimenta docent, illuſtriora fient hæc omnia ſequentibus exemplis.

PESSVS AD VTERVM MOLLIS.

℞. pinguedinis anatis, & medulæ ceruinæ an. ℥. v. olei ſeminis lini ℥. i. ceræ quartam partem. formentur vnguentum, ſeu linimẽtum, quod hapſo lanæ ad digiti formam apparato recipiatur.

PESSVS DVRVS.

℞. benedictæ laxatiꝭ ℥. i. ſ. excoquatur, et

ad concretam ſubſtantiam reducatur: ex qua ad digiti figuram fingatur peſſus ad purgandum vterum. aut ſi malis ſuperiori addere puluerem agarici, aut ſcammonij, facito.

Ἔῤῥινον, SEV CAPVT PVRGIVM.

R. mellis cocti ℥.i. hellebori. g. iij. nigellæ & origani an. ʒ.v. fiat peſſus pro naribus expurgandis & cerebro.

SVPPOSITORIVM ANI.

R. hieræ compoſitæ ℥ .i. coquatur ad duritiem. ac deinceps fingatur ad digiti figurã ſuppoſitorium.

Aliud. Mellis cocti ℥.i. colocynthidos grana. iiij. & agarici ℈ .ij. formetur ſuppoſitorium.

CLYSTER PRO VTERO SORDIDO.

R. aquæ mellis ℥.vi.

Aliud

ALIVD AD EIVS INFLAMMATIONEM.

℞. olei roſacei ℥.iiij.ptiſanæ ℥.iiij.

CLYSTER PRO VESICA EXVLCERATA.

℞. lactis ℥.vi.

CLYSTER COMMVNIS ANI.

℞. decoctionis diſſoluentis flatus ℥.x.mellis ℥.ij.benedictæ ℥.i.

CAPVT. XV.

De quibuſdam auxilijs externis ab ipſa particula varium nomen ſumentibus, caputpurgijs apophlegmatiſmis, dẽtifricijs, gargariſmis, collyrijs, odoramẽtis.

CAputpurgia dicuntur quæ naribus indita caput purgant: quæ ſi pulueris in modum trita ſubdantur, ſternutamenta peculiari magis appellatione inſigniuntur. recipiuntur per calamum ſurſum tracto inſpirato aëre. cumq; hæc vehementer commoueãt cerebrum, & ad expellendum magno ſatis niſu illud ſe quatere adurgeant: periculoſa ſunt, ſi prius vſui ſint, quàm totũ corpus vacuatum ſit: atque hoc eſt commune præceptum ante vſum topicorum auxiliorũ lib. vi. De compoſitione ſecundum locos. quantitas verò non æqualis ſemel inſufflatur ſemper: nonnunquam etenim pauca admodum inſpirata, ſufficienter ad ſternutationem excitatur: quandoque multò pluri quantitate debet ſtimulari cerebrum: ſed vt plurimũ ſcrupuli pondere ſimus contenti. Alia ſunt liquida quæ perpetuò caputpurgia dicuntur: fiũtque e ſuccis herbarum, betæ, braſſicæ, maioranæ, cyclaminis, aqua mulſa: oleis caſtorei, euphorbij. hisq; aut ſolis: aut puluere aliquo ex his, quæ ſternutamẽta cient, cõſperſo. Infundũtur vnica vice ſemiũciæ quantitate. Quæ

quidem

quidem quod facile in os è naribus ſoleant effluere, conſuluit Galenus libro De inſtrumẽto odoratus, vt modica aqua tunc ore capiatur. reliqua inſtar peſſorum ſtructa, prius dicta ſunt. Apophlegmatiſmata vocantur, quæ ore capta pituitam è capite expurgant. quæ quidem varijs modis vſurpantur: aut enim paſtillus ſtruitur mandendus: aut decoctũ aliquod, ſeu liquidus ſuccus: aut ex adaptatis puluiſculis ſacculus paruus refertus, dentibus atteritur, donec deſcendat cerebri mucus quem ore hianti effluere permittet ægrotus. Pro ſingulis paſtillis pulueris ſemuncia cũ cocto melle miſceatur, aut maſtice paſſulisve, aut re alia conſimili: pro ſacculis, tantundem pulueris linteo receptum culcitræ in modum ſuitur. Liquidum apophlegmatiſma ex decoctis herbis, radicibus, ſeminibus præparatur, cum melle, aut ſyrupo & aceto permixtis. cuius vnica vice vnciam integrã licet ſumere. Gargariſmata perpetuò capiuntur liquida, ad eum modum potiſſimum conſtructa quo ſerapia miſceri cum decoctis diximus: nempe vbi cœperimus ſerapiorum,

aut rob vncias duas, decocti. ℥.iiij.hac miſtura gargarizatum imperamus. Vtimur his potiſsimum ad curandos morbos qui guttur, fauces, & circumiacentes partes infeſtant. Dentifricia ob id dicta ſunt, quòd dentibus refricata ipſos extergeant, aut firment, aut doloribus liberent. Parantur triplici fermè forma. aut enim in tenuem puluerem rediguntur: aut cum liquore aliquo, ſeu vino miſtis, dentes abluūtur: aut linimētum fit, quod tenui linteo extēſum gingiuarum extremis circumlinitur. Collyrium dicitur liquor, quo oculis ipſis medemur: quod multiplex erit iuxta oculorum varias affectiones. aliud extat in vſu Sief barbaris appellatum: quod liquore aliquo ſolutum plerunque nobis venit in vſum: quale eſt illud ſatis vulgare, Sief albū Razes. Solet pluma inſtillari guttatim, hoc ſummoperè nobis cauentibus, ne quoquomodo puluis oculum exaſperet: ſed exactiſsimo potius leuore nihil offendat. Odoramēta, & ſuffimenta hoc ſeparantur diſcrimine: quòd odoramenta citra ignis acceſsionem nares permutent, hæcq; modo ſimplicia ſunt &

qualia à natura ſunt creata quemadmodum radices peoniæ, ſolent ad hunc vſum geſtari ſuſpenſæ: alia condiuntur ex adaptatis pulueribus, & vnguine aliquo: aut ſi ſtabiliora ſeu diuturniora eadem cupieris, cum ladano reſiniſque duram adipiſcuntur conſiſtentiã, poma odorifera hodie vocitantur. Hæc omnia ſi igni admota ſint ſuffimenta protinus appellantur, ſiue pulueris in modum prunis inſpergantur, ſiue paſtillorum. Ex his quas ſubijciemus formulis patebunt, quæ dicta ſũt amplius.

STERNVTAMENTVM.

℞. nigellæ, cumini, an. ʒ. S. hellebori grana. iiij. caſtorei grana. iij. per calamum inſuffletur.

CAPVTPVRGIVM LIQVIDVM.

℞. olei caſtorei ℥. i. caſtorei, aut euphorbij ʒ. S. pluma per nares mittatur.

ALIVD LIQVIDVM.

ſucci betæ ℨ.i.mellis quartam partem.

APOPHLEGMATISMA EX MANSILI PASTILLO.

℞.paſſularum ſine nucleis numero.viij. piſtentur & ſtaphis agriæ, & maceris an.ʒ S.miſceantur, & fiant paſtilli.

Aliud. ℞.mellis cocti ℨ.i.pulueris cubebarum, piperis, maſticis, omnium ʒ.i.S. fiat paſtillus.

APOPHLEGMATISMA LIQVIDVM.

℞.origani, pulegij, paſſularum an.p.i.decoquantur ſecundum artem, & in huius decoctionis ℨ.vi.miſce ſyrupi oxymelitis ℨ.ij.

APOPHLEGMATISMA EX SACCVLO.

℞. origani, ſtaphis agriæ, maceris, cubebarũ an. ʒ. ij. terantur, & fingatur ſacculus.

GARGARISMA.

℞. rob mororũ ℥. ij. aquæ plantaginis ℥. vi.

ALIVD.

℞. decoctionis origani, ficuum aridarum ℥. vi. mellis roſacei ℥. ij.

DENTIFRICIVM LIQVIDVM.

℞. decoctionis ligni Indi in vino rubro ℥. vi. pulueris coralli, mirrhæ, thuris, rhus an. ʒ i. fiat miſtura.

DENTIFRICIVM ARIDVM.

℞. cornu ceruini vſti, & panni linei vſti, pumicis an. ʒ. i. fiat puluis dentibus affricandus.

ALIVD.

℞. ſalis armoniaci ℥. s. aluminis vſti ℥. i. fiat puluis dentibus affricandus.

DENTIFRICIVM AD FORMAM LINIMENTI.

℞. aquæ ſeparationis guttam, in qua ſpecilli cuſpis intinctus ſordibus dentium cautè admoueatur.

ALIVD.

℞. albuminis oui medietatem, pulueris rhus, coralli, ligni ſancti an. ʒ. S. fiat linimentū gingiuis adaptandum cum panno lineo.

COLLYRIVM AD REPRIMENDVM FLVXVM.

℞. ſief albi Razes. ʒ. i. ſolue in aquæ fœniculi ℥. ij.

AD DISSOLVENDVM.

R. fœnu Græci ter loti ℥. ij. meliloti faſciculum. 1. S. decoquantur in aquæ libra & ſemiſſe ad medietatem.

SVFFIMENTVM.

R. aniſi toſti ʒ. ij. panno lineo recipiantur et naribus ſæpius admoueantur.

ALIVD.

R. cumini toſti ʒ. ij. fiat ſacculus ſæpius naribus admouendus.

ALIVD.

R. nigellæ maceratæ in aceto forti ʒ. iiij. recipiantur in ſacculo naribus ſæpius admouendo.

SVFFIMENTVM SOLIDVM.

℞.nigellæ,cumini,aniſi, macis, cubebarum, thuris,an.ʒ.i. & .S. ladani & maſticis an.ʒ.iiij.fiat globus.

Hæc eadem ſi igni admoueantur, ſuffumigationis excipiunt nomenclaturam.

CAPVT. XVI.

De antidotis.

ANtidotus autore Galeno lib. De antidotis,non de his prædicatur medicamẽtis,quæ exterius admouentur.ſed, quæ intra corpus aſſumpta morbis medentur.qua quidem interpretatione quidquid deuoratur in morborum curationem antidoti meretur epitheton. Veruntamen in præſenti de his potiſsimum dicetur, quæ trium modorum aliquo nocentibus cauſis auxiliatur.nempe aut medicamentis deleterijs aduerſatur,& vocatur peculiarius alexipharmacum : aut feris mortiferis,& theriaca compellatur : aut tertio his morbis medetur,qui ex praua victus ratione ortum duxerunt, quo tẽpore medicamenti,aut generalis antidoti retinet nomen-

menclaturam. Sed quo pacto componantur alexipharmaca & theriaca, latè ſatis deſcriptum eſt apud Galenum & alios antiquiores: apud quos, vſus theriacæ & Mithridatici, & Philonij reperies commendatiſsimos. De ſolis agemus nunc quæ facilem poſcunt apparatū: vt ſunt electaria, ſolidæ tabellæ, ſeu trochiſci, atque vocatæ conſeruæ: quibus ad corroborandas ex morbo debiles particulas crebrò admodum vtitur vulgus medicorum: & ſin minus illud cupiant efficere, ſaltem ad modicos languores penitus extirpandos. Trochiſci vocantur, qui circularem figuram & planam recipiunt: vt trochiſcus ex agarico, de rhabarbaro, aut abſinthio, aut pliriſarchu. finguntur quidem ex pulueribus cum ea ſuccorum conuenientium quantitate ſubactis, quæ ad duram conſiſtentiam ſufficiat, modica ex aere accedenti deſiccatione. daturque pondus magna ex parte drachmæ vnius. Confectiones ſolidæ ſeu tabellæ vocatæ quales aromaticus roſaceus Gabrielis, aut ex garyophillis, aut diaciminū, aut diarrhodon abbatis ſunt, ſolent ex ſaccharo & pul-

uere

uere aliquo componi: ita vt libra vnica ſacchari cum pulueris vncia vna commiſceatur. Cæterùm moneo ne operam ſuam defraudari ſinant ſtudioſi, quippe paſsim imperant medicantes propinãdam drachmam aromatici roſacei: quæ quum duodecimam partem complectatur pulueris, quinq; grana tantum pulueris includet, quæ ad producendum effectum aliquem erunt impendiò inefficacia. aut ergo ſemunciam tabellarum tribues, aut æqualem pulueris & ſacchari quantitatem permiſcebis. Quòd ſi non liceat tabellas condire: puluerem capito adaptatum, & cum modico ſaccharo miſtum exhibeto ad hunc modum. R. cinamomi, pæoniæ an. ℥. S. ſacchari ſemiſſem. trita in liquore exorbeantur. quinetiam ſolemus puluerem aliquem ſaccharo obducere inſtar nucum pinearum, aut amygdalarum, quo in ſecundis menſis vti laborantes conſuleuimus, tragemata nuncupantur. Electaria cõdiuntur ex libra mellis deſpumati & pulueꝛum pondere vncijs duabus, cuiuſmodi ſunt diacurcuma, & dialacca, quæ idcirco nõnu-

quam

quam opiatorum in modum ſtructa eſſe dicuntur, quod talia maneant conſiſtentia, quale Philonium, & theriaca eſt, & quæ his conſimiliter opium ſuſcipiunt. Conſeruæ, vt roſaceæ, ex borragine, mentha meliſſa & ex ſtechade, duplam ſacchari quantitatem ad flores ipſos expoſcunt: ſed poſt miſtionem, ſoli expoſitæ per plures dies ſeruantur. quantitas harum ſemuncia, & quandoque plus: cum aliqua aqua, aut vino eſt eroganda. Illud obiter medicorum vulgus admonere non dedignabor, neque patiar exoletum hunc medendi morem ſilentio indies maiores vires adquirere. Si namque contigerit medicorum cuipiam humores non integrè purgaſſe, aut quoniam intempeſtiuè illud effecerit, aut quòd leuioribus pharmacis vſus, bonam cauſarũ morbificarum intra corpus reliquerit portionem, non proinde tamen roſacei ſacchari obliuiſcitur, imò die poſt purgationem ſequenti dictat ſemũciam potandã cum ſtillaticiarum aquarum aliqua: tanquã hoc ſit de potiſsimis artis medicinalis præceptis vnicum, poſt ex-

purgans

purgans medicamentum, ſorbeatur ſaccharum roſaceum, quò virtus (inquiunt) purgatione defeſſa reficiatur, & vaſa laxiora effecta corroborentur, & antiquas recuperet vires. Verumenimuerò qui intellexerit ſtudium curandarum præcipuè febrium eò maximè intendi, vt obſtructa reſerentur, craſſæ materiæ atque lentæ proſcindantur, à quibus neceſſariò pẽdere febres ipſas ſchola propè omnis, ceu ex proximis cauſis aſſeuerat, vſum hunc propinãdi ſaccharum roſaceum, admodum execrandum exibilabit, ceu ſcopo artis ex diametro aduerſum. reſecãda ſiquidem eſſe putrida, craſſa attenuanda, obſtructa reſeranda perpetuò docent autorũ ſcripta: quibus nihil repugnãtius, quàm præfato morbi tempore (hoc eſt, nondum reiectis cauſis eius) roſaceum ſaccharum elargiri. Hoc ſane non prius vterer, quàm vniuerſa morbi cauſa è corpore pulſa ad corroborandas languentes particulas ſola nos aduocaret indicatio ac omnium poſtrema: nimirum anteà diſſoluentibus in fine morborum omniũ nos vti debere iuſsit Galenus, qui libro deci-

moquarto medendi ad finem, cõmune præceptum eſſe pronunciauit in omnibus morbis vitio humorum factis, in fine diſcutientibus vti.

CAPVT. XVII.

De menſuris vſitatis Galeno Romæ agenti, pariter ac vniuerſis Latinis Ex agricola,

SExtarius Romanus viginti vncias continens, habet duas heminas, quarum quælibet ſemiſſem capit ſextarij: hemina duos capit quartarios: quartarius duo acetabula, acetabulum ſexquicyathũ, cyathus duodecima pars eſt ſextarij, qui quatuor ligulas ſeu cochlearia continet. Quòd ſi ad maiores menſuras libeat aſcendere, ſex ſextarij congium conſtituũt: congij quatuor, vrnam: vrnæ verò duæ amphoram: viginti amphoræ culeum implent. His menſuris latices menſurabant Romani, & Galenus Romæ degens. Quòd ſi cum Romanis, non ſolum liquores mètiri cõ

cupiſ-

cupiſcas,ſed & arida, & pulueris in modũ protrita, quæ ſequuntur ſunt amplectenda. Modius duos ſemodios in integrum capit: ſemodius ſextarios octo: ſextarius heminas duas: hemina acetabula quatuor: acetabulũ ſeſquicyathum: cyathus ligulas ſiue cochlearia quatuor. Vt hinc ſit perſpicuũ, ſextariũ, heminam, acetabulum, cyathum, ligulam ſolas menſuras humidorum & aridorum eſſe communes. Quæ omnes quot libras aut vncias capiãt ſatis liquet, ſi libra duodecim vncias, vncia verò octo drachmas contineat.

CAPVT. XVIII.

De menſurarum nomenclaturis Græcis vſurpatis, præcipuè atticis, ſeu medicis.

Metreta capit congios. xij. congius ſiue chus ſextarios. vi. ſextarius cotylas. ij. Cotyle quartarios. ij. quartarius oxybapha. ij Oxybaphum ſeſquicyathum. Cyathus conchas duas: myſtra. iiij. chemas. v. cheme cochlearia

chlearia duo. Ex his cotyla continet nouem vncias menſurales: quamobrem facilè cuiq; erit ſubducta calculi ratione colligere, quot libras aut vncias quæque prædictarum menſurarum capiat.

Metreta, cadus, ceramium eadem ſunt menſura: attica amphora, diſtinctius loquentibus Latinis compellata.

Iam verò ſi ſcire deſideras aridorum menſuras: quibus Græci vtebãtur: medimnus capit chœnicas octo & quadraginta: chœnix cotylas tres: ſextarius cotylas duas: cotyla oxybapha quatuor, oxybaphũ ſeſquicyathũ: cyathus cochlearia decem. vt hinc quoque liqueat quæ liquidis & aridis eſſent communes menſuræ.

CAPVT. XIX.

De ponderibus Romanis.

AS, ſeu pondo abſolutè prolatum libra exiſtit: hoc duodecim vncias pendet, ſecaturq; in deuncem ideſt vndecim vncias pẽdens pondus: in dextantem ideſt decem vn-

ciarum pondus: in dodrantem ideſt, nouem vnciarum: in beſſem hoceſt, octo vnciarum: in ſeptuncem, quod eſt ſeptem vnciarum: in ſemiſſem ſeu ſelibram, ideſt, ſex vnciarum: in quincūcem, ideſt, quinque vnciarum: trientem, ideſt, quatuor vnciarum: quadrantem, ideſt, trium vnciarum: in ſextantem. i. duarum vnciarum: in vnciam poſtremo. ſexcunciæ quoque crebra fit mētio, pendetq; octauam partem libræ. Vncia duas pendet ſemuncias, in tres etiam duellas ſeu binas ſextulas, quarū quelibet octo ſcriptula, in quatuor ſicilicos ſeu quatuor quartas, quarum vna quælibet duarum eſt drachmarum: ſecatur adhuc vncia in ſex ſextulas vniuerſum eius pondus complectentes, quarū vnaquæque in quatuor ſcriptula: præterea in ſeptem denarios: & in viginti quatuor ſcriptula: apud quos inuenies ſimplium, dimidiū ſcriptulum appellari: Denarius in duos ſecatur victoriatos, ſeu duos quinarios, ſeu duas ſemiſſes, ſecundo in ſex ſextantes obolis Græcis correſpondentes, Quòd ſi aliquando vnciam octo drachmas pendere quiſpiam legerit

gerit, non tamen idcirco priora perturbātur, quum idipſum tantū efficiat, vt attica drachma octaua pars ſit vnciæ Romanæ. Indeq́; rectè colligatur denarium grauiorem eſſe drachma.

NOTAE PONDERVM ROMANORVM.

Libræ, Ɫ. Dupondij, ꝈꝈ. Semiſsis, S. Septuncis, v. Beſsis -S- . Dodrātis, S ═ ─ . Dextantis, S ═ ═ . Deuncis, S ═─═ . Trientis, ═ ═ . Quadrantis, ═─. Sextantis ═ . Vnciæ─. Seſcūciæ, ɛ. Semunciæ, ɛ). Binarū ſextularum, Ɒ. Sicilici, Ɔ Sextulæ, Ⅼ. Scriptuli, ꝗ. Denarij, ✳. Victoriati, V. Celſus ſextantem denarij ſimiliter & libræ, hac ſignat nota Z. Qua de re diligenter attendito, quid potius autor velit. Quartæ partis ſemiſsis aſſis, quæ eadem eſt ſeſcuncia, ∸ . Octauæ partis eiuſdem ſemiſsis, quæ ſunt drachmæ ſex, ∸. Poſtremò octauæ partis vnciæ ſignum. ʒ.

CAPVT. XX.

De põderibus Græcis, & medicis.

MIna medica vncias habet ſedecim: libra verò vncias duodecim: vncia drachmas octo: drachma ſcriptula tria: ſcriptulũ obolos duos: obolus ſemiobolos duos: ſemiobolus ſiliquam vnam cũ dimidia: ſiliqua grana quatuor.

Medica dixi pondera non temerè: nẽpe mina Attica, vt aliarum gentium pondera præterea, centum drachmas aut duas ſeminas: drachma obolos ſex: obolus, duos dimidios obolos, æreola ſex: æreolum ſeptẽ minutias. minutia indiuiſa manet. quibus accedat talentum ſi minus ſit, ſexaginta minas: ſi vero maius octoginta pendet.

NOTAE PONDERVM GRAECORVM.

MInæ, μ̈. Libræ, λ', aut λ̲, aut λ̧. Vnciæ, γ̣ο. Drachmæ L. Olcæ item ſeu drachmæ

mæ, λ. Scriptuli Cϛ. Oboli, ◡ Duorũ obolorũ. ⩶ Siliquæ ℞ᵋ. Æreoli, χᵅ. Semiſsis, ϛᵍ.

ARABVM VSVS.

SCrupulus eſt viginti granorum (granum tritici intelligas, quum ſimpliciter enunciatur) drachmæ tertia pars, figuratur, ℈. Drachma ſexaginta granorũ, habetq́; tria ſcriptula. cuius figura ʒ. Nouẽ drachmæ unciam conſtituũt, cuius figura eſt huiusmodi, ℥. Solidũ et exagiũ drachmã & ſemiſſem pariter ac aureus pẽdẽt. Libra duodecim vnciis cõſtat. ſextarius & cotila duas libras & ſemiſſem. Obolus ſcrupuli ſemis. Kiſt, ſeſqui libra. Kirat, grana quatuor. Hemina quindecim vnciarũ. Calculus, oboli quarta pars. Satil, duorum ſextariorum pondus. Kamich pondus eſt ſex Kirat. Carmes pondus vnius grani. Dauic pondus ſex granorum hordei. Sacrati ſeſquiaureus, alio nomine Amulalach. Arſimum põdus ſemidrachmæ. Decamech vnius drachmæ pondus. Darchiminũ, ſemi drachma. Bactath nouem granorum. Rafitij, ſeſqui ſcrupulus. Siliqua quatuor granorum hordei.

FINIS.

[library stamp]

Errata caſtiganda.

Fo.9.pag.2.verſu.12. mellis. fol.10. verſu. 6. expediens.vndecimo verſu ſequenti, euaneſcerent.fo.12.verſu.4.tranſcẽdat. verſu ſequẽti.17.illis.Eiuſdem pag. 2. verſu.11.exiguum. fo.14.verſu.10.humectatione: ſequenti verſu 20.ſiticuloſi.fo.16. verſu.16. clanculum. Ibidẽ pag.2.claudẽda eſt oratio illa (tertio tech. coctio facit ceſſare putredinem) per parẽtheſim.fo.20.pag.2.verſu.20.ſumptionis.fo.22. verſu.2.corpus.fo.25.pag.2.quam ſitibũdus. fo.46.vltimo verſu.matrice.

Cætera quæ ad orthographiã pertinent prudens prætermiſſi, quòd illa facilè ſtudioſus lector boni æquiq; valeat conſulere.

12373 06762